

Offentlig utfrågning om trygghet och studiero i skolan

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-88607-50-8
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2018

Förord

Den 8 mars 2018 höll utbildningsutskottet en öppen utfrågning i riksdagen om trygghet och studiero i skolan. Till utfrågningen inbjöds företrädare för regeringen, myndigheter, organisationer, skolor samt två forskare. I det följande redovisas programmet, en utskrift av de stenografiska uppteckningar som gjordes vid utfrågningen och de bilder som föredragshållarna visade under sina presentationer.

Stockholm i maj 2018

Matilda Ernkrans (S)
Utbildningsutskottets ordförande

Cecilia Nordling
Kanslichef utbildningsutskottet

Innehållsförteckning

Förord	3
Program	5
Stenografisk utskrift.....	7
<i>Bilaga</i>	
Bilder från utfrågningen.....	55

Program

Datum: torsdagen den 8 mars 2018

Tidpunkt: kl. 9.00–12.00

Plats: Förstakammarsalen, riksdagen (ingång från Riksplan)

9.00 Inledning av utbildningsutskottets ordförande Lena Hallengren¹ (S)

9.05 Utbildningsdepartementet

Helene Öberg, statssekreterare

9.10 Skolverket

Helena Elwin, enhetschef, enheten för allmän didaktik

Pernilla Sundström, undervisningsråd, enheten för metod och planering

Helena Vita, undervisningsråd, enheten för systemutvärdering

9.25 Skolinspektionen

Jesper Antelius, enhetschef, analysenheten

9.45 *Paneldebatt: Professionen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om hur vi ska skapa trygghet och studiero i skolan*

Robert Fahlgren, 2:e vice ordförande, Lärarförbundet

Matz Nilsson, förbundsordförande, Sveriges Skolledarförbund

Åsa Fahlén, förbundsordförande, Lärarnas Riksförbund

Ebba Östlin, ledamot av SKL:s beredning för utbildningsfrågor

Moderator: Lena Hallengren

10.15 *Paneldebatt: Hur ska vi skapa trygghet och studiero i skolan – elevperspektivet?*

Erik Nordlund, ordförande, Sveriges elevråd

Jakob Amnér, förbundsordförande, Sveriges elevråd – Svea

Jakob Flärdh Aspegren, chef forskning & utveckling, Friends

Disa Horner, metoo-uppropet #tystiklassen

Moderator: Christer Nylander

10.35 Kaffepaus

10.55 *Vad säger forskningen? (10 min per talare)*

¹ Lena Hallengren ersattes av ledamoten Thomas Strand (S).

Jan Håkansson, universitetslektor, Linnéuniversitetet
Marcus Samuelsson, docent, Högskolan Väst

11.15 *De goda exemplen: Så har vi skapat trygghet och studiero i vår grundskola! (ca 7 min. per talare)*

Jan Dahlin, Chief Operations Officer, Internationella Engelska Skolan
Cecilia Larsson-Ståhl, tf. rektor, Rosengårdsskolan, Malmö
Annelie van Lunteren, rektor, f.d. rektor Rosengårdsskolan, Malmö
Susanna Silow, lärare och jämställdhetsombud, Järvensskolan Tallås, Katrineholm

11.35 Frågor från ledamöterna

11.55 Avslutning av utskottets vice ordförande Christer Nylander (L)

Övriga inbjudna att svara på ledamöternas frågor

Barn- och elevombudet, Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Idéburna skolors riksförbund, Friskolornas riksförbund, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Stenografisk utskrift

Thomas Strand (S): Välkommen till den öppna utfrågning som utbildningsutskottet anordnar om trygghet och studiero i skolan.

Jag är inte Lena Hallengren – det ser ni nog tydligt. Hon har fått akut förhinder, och jag som vice gruppleddare för Socialdemokraterna i utskottet öppnar dagen. Sedan har jag en god bisittare i Christer Nylander som kommer att hjälpa mig så att vi rör denna utfrågning i land.

Jag vill särskilt säga välkommen till de medverkande, som vi kommer att presentera under programmets gång. Sedan finns alla ni som finns tillgängliga här för att svara på frågor från utskottets ledamöter.

Arbetsordningen är det schema ni har framfört. Jag kommer att vara tydlig så att när respektive talare har en minut kvar knackar jag försiktigt i micken, och då är det dags att gå ned för landning. Vi måste ha ordning och reda om vi ska hålla tider och sluta kl. 12.

Jag ber redan nu om ursäkt för att jag kommer att smita lite tidigare. Jag är också ordförande i Rifo, Sällskapet riksdagsledamöter och forskare, och vi ska ha ett seminarium kl. 12 i dag som jag ska inleda. När jag springer ifrån här en kvart i tolv vet ni varför.

Det är en speciell dag i dag som vi uppmärksammar, nämligen den internationella kvinnodagen. Vi uppmärksammar kvinnors situation i hela världen. Det handlar egentligen om de mänskliga rättigheterna och att få ett jämställt samhälle. Det får ligga som ett raster på vårt samtal den här dagen, som handlar om trygghet och studiero. Det är ett aktuellt ämne som debatteras. Utskottet hanterar frågan och funderar. Det gör ni och många andra. Vi läser och får bilder genom medierna om situationen i skolan. Det är ofta dystra saker.

Jag var i måndags på Öxnehagaskolan i Huskvarna. Jag gick därifrån glad. Tänk att vara på en skola där mitt korta besök ändå ges en sådan atmosfär av välkomnande, studiero och trygghet samt trevliga lärare, elever och rektor! Då blir jag jätteglad.

Sedan läser jag också om skolor som stängs på grund av ordningsproblem. Det är klart att det ser olika ut i vårt land. Skolor är olika med olika åldrar på elever och olika situationer. I den här frågan vill vi gärna få hjälp med att fundera och tänka. Hur ser det ut med studiero och trygghet? Framför allt vill vi fokusera på hur vi ska göra för att få en skola som präglas av studiero och trygghet.

Välkomna till detta samtal. Vi är tacksamma för att ni tar er tid att hjälpa oss i utskottet att fundera.

Statssekreterare Helene Öberg: Jag är statssekreterare hos utbildningsminister Gustav Fridolin.

Trygghet och studiero är en mycket viktig fråga för elevers lärande. Den är helt avgörande för elevers lärande, och vi välkomnar verkligen dagens seminarium och ser fram emot diskussionerna i dag.

Det här är ett område med många olika aspekter, och det är det som gör att tiden blir en utmaning för oss alla under dagen. Jag ska göra mitt bästa att beskriva några av de insatser som regeringen har vidtagit för att säkerställa att skolan ska vara en trygg miljö och att lärare och rektorer verkligen har de verktyg de behöver för att skapa en trygg miljö för eleverna.

Vi vet att den svenska skolan står inför flera utmaningar. Även om vi börjar se att skolresultaten sakta vänder uppåt ser vi också att ojämlikheten ökar. En del av ojämlikheten i skolan handlar om studiero. Alla elever behöver lugn och ro, men det är ofta de elever som behöver mest stöd som lider mest av att det är stökigt i klassrummet. Inte minst av den anledningen är det otroligt viktigt med trygghet i skolan.

Lärares roll i fråga om trygghet och studiero är ofta under diskussion. Det är inte lärares fel när det är stökigt i skolan. Däremot vet vi att lärare har otroligt stora möjligheter att vända och skapa trygghet och lugn och ro i skolan – med rätt verktyg och med rätt förutsättningar.

En av de insatser som regeringen har vidtagit är personalförstärkningar i skolan. Det finns flera olika satsningar som handlar om att det behövs mer personal i skolan. Vi kan se att personaltätheten ökar. Det är viktigt för att öka förutsättningarna för lärare att finnas till för varje elev när de behöver det och för att utöva ledarskapet i klassrummet, som är så otroligt viktigt.

Inom ramen för Skolverkets nationella skolutvecklingsprogram är lärarnas ledarskap en viktig del. Det handlar om att rusta lärare och ge dem de verktyg de behöver när de kommer ut i klassrummen. Det gäller de som går nationella skolutvecklingsprogram och redan yrkesverksamma lärare. För dem som känner att de vill bli starkare finns stöd att få från Skolverket.

En annan dimension av frågan är ordningsregler och verktygen för att skapa en gemensam bild på skolan av vilka regler de har att förhålla sig till. Här är det för mig viktigt att säga att jag inte kan se en motsättning mellan ordningsregler, att upprätthålla ordning och reda, och att elever, utifrån hur skollagen är skriven nu, också ska få vara delaktiga i framtagandet av ordningsreglerna. När lagen skrevs utgick den regeringen från att delaktighet är ett sätt att öka följsamheten, att skapa en kultur, att sätta normer och värderingar i klassrummet. Delaktigheten får såklart inte ske på bekostnad av lärares status i klassrummet, men däremot tror jag att man kan använda en sådan process för att stärka lärarens status och stärka förutsättningarna för att skapa trygghet och studiero i klassrummet. Delaktigheten innebär inte heller att eleverna kan lägga in sitt veto, utan i slutändan är det rektorn som avgör.

För att säkerställa att det fungerar som det ska med ordningsregler och disciplinära åtgärder, som utskottet har haft en diskussion om, har regeringen gett ett uppdrag till Skolverket. Det uppdraget handlar om att Skolverket ska kartlägga hur ordningsregler och disciplinära åtgärder används inom skolan i

dag. Som utgångspunkt i den kartläggningen ska man lämna förslag till åtgärder i syfte att uppnå en skolmiljö som är präglad av trygghet och studiero. Om det sätt att arbeta på som finns i dag inte är tillräckligt har Skolverket i uppdrag att identifiera vilka utmaningar och problem som finns och lägga fram förslag till regeringen. Det kommer att redovisas för regeringen i oktober 2018.

Det finns ytterligare dimensioner, nämligen att trygghet och studiero inte bara handlar om ordningsregler, ledarskap och så vidare. Det handlar såklart också om värdegrundsarbete och metoo-upproppen, som vi har bevittnat under hösten. Elever som utsätts för trakasserier i skolan har såklart sämre förutsättningar att klara sig. Där vidtar vi också åtgärder för att stärka tryggheten.

Frågan om trygghet och studiero är avgörande för oss. För att uppnå en jämlik kunskapsskola måste eleverna känna trygghet i skolan. Vi kommer att lyssna med stort intresse på diskussionerna i dag. Om det behöver göras förändringar och om det finns värdefulla medskick i diskussionen i dag kommer vi att lyssna noga på dem och vara öppna för förändringar framöver.

(Applåder)

Helena Vita, Skolverket: Jag jobbar på enheten för systemutvärdering. Helene Öberg nämnde kartläggningen, och jag jobbar med den. Jag har även med mig min kollega.

Pernilla Sundström, Skolverket: Jag arbetar på Skolverkets enhet för metod och planering. Också jag är undervisningsråd. Vi ska berätta om vad som gäller, vad vi vet och vad vi gör på Skolverket.

När vi ska tala om det otroligt komplexa området trygghet och studiero kan vi ta skollagen i handen och använda den som ett verktyg, nästan som en vägledning för hur man kan bygga en bra skola från grunden.

I de första kapitlen finns sådant som handlar om gemensamma värderingar som skolan ska gestalta och förmedla. De första kapitlen handlar också om hur vi ska arbeta med ett sammanhållet uppdrag om kunskaper och värden. Där finns paragrafer som handlar om skolans organisation, hur vi ska bygga skolan rent organisatoriskt för att förutsättningarna ska finnas för trygghet och studiero, för en trygg och god studiemiljö. Där finns paragrafer som handlar om elevers delaktighet och inflytande samt vårdnadshavares möjligheter till inflytande. Där finns paragrafer som handlar om kvalitet och vad eleverna kan förvänta sig när de kommer till skolan när det gäller kvalitet i undervisningen och skolans uppbyggnad. Där finns också paragrafer som handlar om likvärdighet, och där finns paragrafer som handlar om det stöd som elever har rätt att få.

Hela överbyggnaden som finns i de första kapitlen i skollagen utgör förutsättningar för att resten ska funka, kapitlen om trygghet och studiero, om disciplinära åtgärder och sådant som vi strax ska komma in på, att det ska finnas förutsättningar för skolans personal att över huvud taget arrangera för dessa förutsättningar. Det ska finnas goda förutsättningar för eleverna att ta till sig

ordningsreglerna och förstå de gemensamma överenskommelser som måste göras för att verksamheten ska funka i skolan.

Därpå följer flera kapitel som också rör trygghet och studiero. Kapitel 6 handlar om kränkande behandling och skolans skyldigheter att vidta åtgärder för att säkerställa att kränkande behandling inte sker.

När vi talar om trygghet och studiero är det viktigt att vi tar hela skollagen i handen och försöker följa den systematik och den pedagogik som finns inbyggd där.

Låt oss kika på kapitel 5, som rör disciplinära åtgärder, ordningsregler och dokumentation. Det är precis som Helene Öberg sa, nämligen att när vi ska bygga gemensamma ordningsregler för skolan ska eleverna vara delaktiga och rektorn slutligen besluta. Men för att vi inte ska bygga en lydnadskultur utan en kultur där elever förändrar sitt beteende om det finns behov av det, måste de också förstå de regler som man har byggt tillsammans. Därför är dialogen med eleverna så otroligt viktig. Det ska verkligen bli gemensamma överenskommelser.

Eleverna säger att det är de vuxna som har svårast att följa ordningsreglerna. Det handlar helt enkelt om överenskommelsen i lärarkollegiet, de vuxna emellan, som kan vara svårast att få till. Vi talar ofta och gärna om att ha gemensamma förhållningssätt, men de gemensamma förhållningssätten bygger på att skolan tydligt har förankrat de första kapitlen i skollagen, att de vuxna i skolan har en gemensam värdegrund och en gemensam förståelse för vilken typ av överenskommelse som behövs för att bygga en trygg skola med goda förutsättningar för studier.

Jag skulle också vilja slänga in det sjunde kapitlet, som handlar om skolplikten. Rätten till utbildning fastslås ju i regeringsformen, menplikten, skolplikten, ställer höga krav på det allmänna. Skolplikten ställer höga krav på att vi arrangerar och bygger en skola där eleverna vill vara och kan utvecklas och frodas.

När vi tittar på vad som gäller tittar vi på fältet som handlar om juridik och hur det hänger ihop med fältet som handlar om pedagogik och själva undervisningen. Sedan handlar det om hur detta i sin tur hänger ihop med fältet som handlar om skolans organisation. Vi kan inte se de tre som isolerade fält.

Helena Vita, Skolverket: Vad vet vi? Skolverket vet en del om trygghet och studiero genom de undersökningar vi jobbar med. En undersökning som Skolverket genomför vart tredje år är *Attityder till skolan*. Den innehåller ett brett spektrum av frågor. Några handlar om elevernas trygghet och trivsel.

I undersökningen anger ungefär 20 procent av eleverna att deras arbetsro störs under en stor del av lektionerna. Lärarna svarar något positivare.

Många elever uppger att de alltid känner sig trygga i skolan, men det finns också en grupp elever som sällan eller aldrig är trygga.

Svaren från både elever och lärare visar att det har skett en positiv utveckling av skolans arbete med att motverka mobbning och kränkande behandling. Störst är den positiva utvecklingen i gymnasieskolan.

Sverige är med i flera internationella studier där vi mäter elevernas kunskapsresultat. De studierna innehåller också frågor om elevernas studiemiljö.

Talis visar på att lärare i Sverige oftare har en skolmiljö med elever med sena ankomster eller ogiltig frånvaro jämfört med andra länder som är med i studien. PISA 2015 visar att klassrumsklimatet i Sverige ligger på ett OECD-genomsnitt, vilket är en förbättring jämfört med PISA 2012.

I så gott som alla OECD-länder finns en samvariation mellan klassrumsklimat och högre resultat. Precis som Helene Öberg nämnde i inledningen kommer Skolverket att genomföra ett uppdrag att kartlägga ordningsregler och disciplinära åtgärder. Till hösten kommer Skolverket att ha utökat sin kunskap om hur skolorna arbetar med trygghet och studiero. Håll utkik på vår webbsida framemot oktober.

Pernilla Sundström, Skolverket: Vi har såklart en liten spaning efter vad vi tror att vi kommer att hitta. Det är inte så att Skolverket i dag famlar i blindo. Det finns gott om material och forskning, och det finns en hel del undersökningar som vi baserar vårt nuvarande arbete på, inte minst Skolinspektionen. Jesper Antelius kommer att berätta mer.

Det befintliga stöd som Skolverket ger i dag i arbetet med trygghet och studiero sker på flera sätt. Skolverket ger stöd på webben, det vill säga Skolverkets hemsida. Den är på väg att byggas om, och den kommer att bli mycket bra och tydlig jämfört med hur det ser ut i dag. Där finns naturligtvis också juridisk vägledning. Förutom stödet på hemsidan och den juridiska vägledningen finns också upplysningstjänsten som skolor, allmänhet och andra intresserade kan vända sig till för att ställa frågor.

För det stöd som gäller skolutveckling, det som vi erbjuder som är framåt-syftande, har vi ringat in några av de viktiga förutsättningar som stödet har att rätta sig efter, stärka och rikta sig mot.

När det gäller lektionsstruktur och varierat innehåll har Skolinspektionens studier visat att en varierad, god undervisning med tydlig lektionsstruktur stöttar studiemiljön och studieron. Det handlar inte bara om att eleverna gör andra saker än det läraren säger att eleverna ska göra, utan det handlar också om att elever sitter överksamma, kanske inte utmanas. En individualiserad, tydlig lektionsstruktur med ett varierat innehåll är en sak.

Vi arbetar också med elevers inflytande och delaktighet på många olika sätt. En skola som arbetar för ökad delaktighet hos eleverna kan omöjligt minska elevernas intresse för verksamheten och undervisningen utan snarare öka den.

Skolornas likabehandlingsarbete har vi också tagit upp. Det är den gemensamma värdegrunden som gäller. Alla elever ska känna sig tilltalade av undervisningens form och innehåll, och alla elever har rätt att spegla sin identitet i

undervisningens form och innehåll. Där är skolornas likabehandlingsarbete otroligt viktigt.

Förutsättningen för kollegialt lärande bygger vi genom en stor mängd web-baserade lärmöduer som Skolverket har i dag – Lärportalen. Det finns ett stort utbildningsutbud organiserat i nationella skolutvecklingsprogram. De har alla gemensamt att de bygger på kollegialt lärande – lärare lär varandra. Men för att det ska vara möjligt måste man ha arbetat med de första kapitlen i skollagen. För att lärares kollegiala lärande över huvud taget ska vara möjligt är tillit lärare emellan otroligt viktigt. Det är något som vi kommer att titta vidare på i kommande insatser från Skolverkets sida.

Ett tydligt ledarskap och ett gott relationsskapande, tillitsfulla relationer, inte bara lärare emellan utan också elever emellan, lärare och elever emellan samt inte minst mellan skola och vårdnadshavare är också en viktig förutsättning. De återkommer i flera av Skolverkets insatser.

Vi arbetar med elevhälsans roll. Det handlar om att stärka lärares förutsättningar för att skapa ett sådant studieklimat i klassrummet att så många som möjligt känner sig delaktiga och inkluderade i undervisningen.

Det finns moduler som handlar om att främja likabehandling. En modul är ett webbaserat utbildningspaket i Skolverkets lärportal. Det finns en sådan om delaktighet och inflytande. I modulen om att främja likabehandling finns en del som specifikt handlar om trygghet och studiero, som bygger på Skolinspektionens kvalitetsgranskningar.

I den här modulen kan man lyssna till en rektor och en projektledare från Skolinspektionen, och faktiskt också på mig, där vi samtalar om förutsättningarna för att bygga för trygghet och studiero på en skola. Vi pratar konkret och specifikt om vad skolledare behöver rigga för. Att rigga för trygghet och studiero är inte bara att skapa ordningsregler eller att vidta disciplinära åtgärder. Det måste också finnas praktiska och konkreta förutsättningar. Om någon utvisas från klassrummet ska det finnas någon som tar emot och ser till att skolan uppfyller sitt tillsynsansvar. Om jag i korridoren stannar upp för att hantera en konflikt, i enlighet med den nolltoleranspolicy som finns på skolan, då måste någon se till att det finns tillsyn i mitt klassrum. Någon måste fylla på och se till att det inte blir fullständigt kaos i det klassrum jag lämnar. Då krävs en mängd konkreta organisatoriska överenskommelser inom kollegiet.

Att bygga för trygghet och studiero innehåller en mängd olika komponenter. Det handlar inte bara om elevers delaktighet och inflytande, den goda relationen, utan det handlar också mycket om organisation och struktur.

På Skolverket finns insatser som handlar om hälsofrämjande skolutveckling. Det finns insatser som handlar om tidiga samordnade insatser mellan skolväsendet och socialtjänsten. Utifrån den kartläggning som Skolverket har fått i uppdrag att göra kommer vi naturligtvis att förstärka och utveckla nya insatser.

(Applåder)

Jesper Antelius, Skolinspektionen: Jag börjar med att tacka utskottet för inbjudan där jag får möjlighet att presentera Skolinspektionens erfarenheter av hur trygghet och studiero ser ut på svenska skolor runt om i landet. Jag tänkte först presentera den bild Skolinspektionen har av hur situationen ser ut och sedan ge lite exempel på den verklighet vi möter när vi besöker skolor. Vi besöker ungefär tusen skolor varje år, och jag ska också ge exempel på hur det kan te sig när det fungerar väl.

Vi vet alla hur viktigt det är med en god skolmiljö som präglas av både trygghet och studiero för att alla barn och elever ska få möjlighet till lärande och utvecklas mot målen. Att alla elever ska få utbildning i en god miljö jobbar vi på Skolinspektionen aktivt med genom vår tillsyns- och granskningsverksamhet. Just området trygghet och studiero tittar vi på under alla våra besök runt om på svenska skolor. Vi tittar bland annat på om skolorna ser till att eleverna får möjlighet att bedriva sina studier i en lugn miljö där de inte störs, hotas eller känner sig otrygga av andra elever. När vi pratar om miljöer avgränsar vi oss inte till att enbart titta på lektionsmiljöerna, utan vi tittar även på hur det kan fungera i skolbiblioteken, grupprummen och så vidare.

Vi tittar också på vilka åtgärder skolorna vidtar för att förebygga och förhindra kränkande behandling av eleverna i skolorna.

Skolinspektionen genomför varje år en stor enkätundersökning hos ungefär hälften av alla Sveriges skolor. Under en tvåårsperiod har alla eleverna i årskurs 5 i grundskolan, årskurs 9 i grundskolan och andra året på gymnasiet svarat på enkäten. Bilden vi får från den senaste undersökningsomgången, som besvarades av ungefär 270 000 elever under 2016 och 2017, är att runt nio av tio elever i årskurs 5 i grundskolan och andra året på gymnasieskolan, och lite färre, ungefär åtta av tio, i årskurs 9 uppger att de känner sig trygga i skolan. Det innebär faktiskt att flera tusen elever varje dag känner sig lite rädda eller otrygga i skolan. Bara i årskurs 9 är det ungefär 10 000 elever som har svarat att de känner sig rädda.

Något som vi också kan se i enkäten är att en stor del av eleverna uppger att vuxna inte reagerar när en elev utsätts för kränkningar.

En annan fråga som vi ställer till eleverna i undersökningen är hur de upplever ordningsregler och studiero. Det är ett av de områden som eleverna är minst nöjda med. Ungefär tre av tio – var tredje elev – upplever att de inte har studiero på lektionerna. Det här är såklart inte jämnt fördelat. Det finns skolor som har hög trygghet och god studiero, men det finns skolor med stora bekymmer.

Vi ser också på de skolbesök där vi bedriver tillsyn och granskning att trygghet och studiero är något som skolorna ofta brister i. I ungefär 40 procent av de grundskolor som vi har besökt har vi påtalat en brist på något sätt, och runt två av tio gymnasieskolor får kritik av oss.

Skolinspektionen får också ett antal – flera tusen – anmälningar varje år från bland andra elever, vårdshavare och föräldrar. En stor del av de anmälningarna handlar om kränkningar – ungefär 40 procent av dem, faktiskt. Många av dessa fall handlar om elever som har blivit kränkta av andra elever,

men en del av dem handlar om elever som uppger sig kränkta eller illa behandlade av skolpersonal.

Vad är det då för verklighet som möter oss där ute? Man kan verkligen ställa sig frågan om det går att lära sig någonting i en miljö där man är rädd eller har svårt att koncentrera sig.

När vi besöker olika skolor runt om i landet hör vi elever berätta om att det är så högljutt inte bara i det egna klassrummet utan även i närliggande klassrum att eleverna blir störda på olika sätt. Vi har också när vi besökt klassrum sett att elever sitter och pratar och skrattar åt varandra när läraren försöker bedriva undervisning. De skojbråkar, knuffar ned böcker från bänkarna och så vidare.

Men problemen kring studiero handlar inte bara om högljudd skolmiljö. Vi kan också se att många elever tenderar att göra annat under lektionen. Man kanske sitter och fipplar med mobilen och surfar runt på sociala medier eller springer ut och in i klassrummen.

Det här kan såklart hänga ihop med en inte så välstrukturerad undervisningssituation, där eleverna kanske inte hänger med i den instruktion de får av läraren eller får de utmaningar och det stöd de skulle behöva. Då är det lätt att de tappar fokus och "försvinner". Tankarna går vidare till någonting annat.

Men vi har också vid många besök sett exempel på att elever faktiskt kränker varandra, både verbalt och fysiskt. Vi har hört elever kalla andra elever saker som "jävla hora" och säga att "du är dum i huvudet" och "du är en idiot" utan att skolpersonal ingriper. Jag tror inte att det är någon här inne som skulle uppskatta att jobba i en sådan arbetsmiljö.

I en skola som vi var ute på hade elever barrikaderat sig i ett klassrum och slängde omkring stolar. En elev på den skolan hade till och med skallat den biträdande rektorn.

En annan lärare har vittnat om att det varje vecka ett flertal gånger skedde slagsmål, fysiska slagsmål, där eleverna använde knytnävarna och riktade slag mot ansiktet – och det här var elever i årskurserna 4 till 6, alltså relativt unga elever.

Många rektorer förklarar ibland den bristande studieron och otryggheten i skolan med att lärarna och personalen på skolan inte riktigt har samsyn i fråga om ordningsregler och förhållningssätt.

Någonting vi också ser är vanligt förekommande är att skolan inte har ett aktivt förebyggande arbete för att stävja den här typen av incidenter. Man arbetar mer reaktivt och utgår från akuta händelser som personalen får kännedom om snarare än att arbeta förebyggande.

En elev vittnade om att värdegrund, det var ingenting som man hade diskuterat på skolan – förutom en gång, och det var vid ett tillfälle när det hade börjat brinna i korridoren på skolan. Då diskuterade man det, vid det tillfället.

Det finns såklart skolor som jobbar bra också. Vi kan se att de skolor som arbetar mot kränkningar och jobbar med det i en ständigt pågående process, både i form av ett övergripande värdegrundsarbete och genom att de vuxna har

en aktuell bild av situationen på skolan, lyckas åstadkomma en väldigt bra miljö som präglas av både trygghet och studiero.

I vår senaste granskning om sex- och samlevnadsundervisningen, som vi publicerade för några veckor sedan, kunde vi se att det i alltför hög utsträckning var skolor som inte integrerade sex- och samlevnadsundervisningen och använde den som ett verktyg i det fortlöpande värdegrundsarbetet.

Samtidigt kunde vi se skolor där man på ett medvetet sätt inkluderade sex- och samlevnadsundervisningen så att den inte bara gav eleverna den kunskap som de har rätt till utan också gav dem möjlighet att genomföra viktiga diskussioner mellan personal och elever kring frågor som jämställdhet, sexualitet, identitet, respekt och relationer. Vi kunde se att det här var någonting som verkligen främjade ett skolklimat präglat av både respekt och trygghet.

Elevernas lärande, trygghet och studiero främjas också av en helhetssyn på utbildningen. Skolorna behöver i sitt arbete sätta kunskapsresultaten i relation till andra frågor kring särskilt stöd, studiero och värdegrund och se det som en helhet. Man får inte se det som separata delar, utan det är viktigt att man förstår hur det hänger ihop.

Vi har ibland mött rektorer som försöker förklara den bristande studieron i klassrummet och funderar kring om det är undervisningen som är problemet eller om det är ordningsreglerna som är problemet. Det visar väl på att det inte är alla som riktigt har förstått den här intima kopplingen.

Vår erfarenhet är också att studieron i klassrummet varierar mycket med vilken lärare det är som undervisar. Här vill jag dock understryka att hur den enskilda läraren arbetar med att skapa studiero såklart inte är någonting som är helt avskilt från andra processer på skolan, utan det handlar om att skolan måste se ett sammanhang mellan normer och värderingar och elevhälsans förebyggande arbete, som till exempel kan handla om att kartlägga och bistå lärarna med att anpassa undervisningen efter elevernas olika behov. Det är viktigt.

Läraren får inte lämnas helt ensam ansvarig för studieron i klassrummet, utan här ser vi att rektorn kan fylla en viktig funktion. Rektorn behöver på både individ- och gruppnivå skapa sig en systematisk bild av hur eleverna upplever lärandemiljön, studieron och tryggheten på skolan och göra en analys av den informationen utifrån att dessa problem inte i första hand är att betrakta som elevrelaterade utan ska sättas i ett mer organisatoriskt och undervisningsnära perspektiv.

Det handlar också om att rektorn måste kartlägga de miljöer som upplevs som otrygga på skolan – det är allt från duscharna i gympasalarna och olika hörn på skolgården till grupprum, toaletter och så vidare. Det är viktigt att rektorn och lärarna hjälps åt att tillsammans skapa en bra arbetsmiljö.

Vi vet att alla elever har rätt till trygghet och studiero på sin skola, men det finns i dag stora variationer mellan skolorna när det gäller detta. Skolinspektionens samlade erfarenheter är att arbetet med att säkerställa en

skolmiljö präglad av både trygghet och studiero behöver intensifieras. Att elever inte känner sig trygga i skolan och inte alltid litar på att vuxna ingriper är någonting som måste tas på största allvar.

Här vill jag återigen peka på de erfarenheter vi har från vår granskningsverksamhet som pekar på vikten av att olika aspekter av utbildningen hänger ihop. Givetvis påverkas studieron i klassrummet av strukturen på undervisningen, men att personalen har samsyn i fråga om ordningsregler och förhållningssätt och att skolan arbetar aktivt med värdegrunden påverkar också både studieron och tryggheten på skolan. Faller någon av de bitarna finns det såklart en risk att det inverkar på något av de andra områdena.

(Applåder)

Thomas Strand (S): Tack så mycket, Jesper Antelius, för det du har berättat för oss!

Nu ska vi övergå till panelsamtal, och vi ska göra det i två avdelningar. Först ska vi ha en paneldebatt där vi får lyssna på röster från professionen och Sveriges Kommuner och Landsting. Sedan kommer Christer Nylander att bjuda in till en paneldebatt där vi har representanter för olika yngre röster, kanske man kan säga – ni får se sedan.

Jag välkomnar Robert Fahlgren som är andre vice ordförande i Lärarförbundet, Matz Nilsson som är förbundsordförande i Sveriges Skolledarförbund, Åsa Fahlén som är förbundsordförande i Lärarnas Riksförbund och slutligen Ebba Östlin som är ledamot av SKL:s beredning för utbildningsfrågor.

Jag ska låta er i tur och ordning få några minuter att reflektera över dagens frågeställning: Hur ska vi skapa trygghet och studiero i skolan?

Ebba Östlin, SKL: Väldigt kul att vara här! Jag sitter som sagt i SKL:s utbildningsberedning. Till vardags är jag också kommunstyrelsens ordförande för Botkyrka kommun.

Jag tänker att det är klart att om det hade funnits en quickfix skulle vi redan ha gjort den. Det krävs väldigt mycket för att vi ska kunna skapa studiero och trygghet i den svenska skolan. Men det finns några delar som blir uppenbara när man lyssnar på de tidigare talarna men också ser vad vi har jobbat med inom SKL de senaste åren.

Egentligen handlar det om att vi behöver jobba strukturerat på olika nivåer. Vi behöver jobba på huvudmannanivå, på skolnivå och i klassrummet. Jag är helt övertygad om att de som representerar professionen kommer att säga att mycket handlar om ledarskapet i klassrummet och vilka förutsättningar man har för ledarskapet i klassrummet.

Ledarskap är en sådan fråga som blir uppenbar. Skolinspektionen är i sina rapporter tydlig med att när man jobbar med ledarskapet och därmed får en lärprocess som fångar eleverna blir det också studiero. Frågan är hur vi ser till att ha klassrum där det blir studiero och där alla elever är fångade i lärprocessen.

När vi från SKL tittar på detta och diskuterar har vi givetvis många olika kommuner och många olika förutsättningar representerade. Men det finns ett arbete som tittar på framgångsrika skolor.

Vad definierar framgångsrika skolor? Ledarskapet är något som blir väldigt tydligt men även att man jobbar med att lyfta upp kompetenta lärare för att skapa kollegialt lärande kring hur det ser ut och vad som sker i klassrummet. Givetvis är det också höga förväntningar, att man följer upp hur det går för eleverna och fungerande relationer.

Det här är sådant som är självklart, men att man jobbar strukturerat med det är en tydlig skillnad mellan skolor som är framgångsrika och skolor som är mindre framgångsrika.

Vi har också frågan om inkludering. De senaste åren – ja, kanske under hela 2000-talet – har vi pratat om en inkluderande skola och hur vi faktiskt skapar en inkluderande skola. Vi kan se att olika lärare men också olika skolor har olika förutsättningar att inkludera. Det tror jag är en nyckel till att få studiero i klassrummet – att vi jobbar med de frågor som handlar om inkludering. Det är så lätt att i debatten om studiero säga att lösningen är man plockar ut en, två eller tre elever. Samtidigt vet vi att det inte ger något bra resultat för de eleverna. Vi måste jobba med verktygen för att skapa en inkluderande skola.

Man kan prata jättemycket om det här, men jag stannar där.

Åsa Fahlén, Lärarnas Riksförbund: Vi är ett förbund som ansluter behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare.

Lärare är den yrkesgrupp i skolan som träffar eleverna allra mest, som spenderar mest tid med eleverna, så lärarna är oerhört viktiga för att få den studiero och trygghet som vi pratar om.

Det lärare vill ha är faktiskt mer tid för varje elev. Vi hörde från Skolverket att om man skapar ett tryggt klimat i sitt klassrum och har möjlighet att leverera en högkvalitativ, varierad undervisning, då skapar man också bra studiero. Jag tror att den studieron sprider sig till andra utrymmen i skolan.

Det är viktigt att man som lärare får tid att skapa förtroendefulla relationer. När vi frågar elever är det faktiskt det de saknar – de saknar att ha förtroendefulla relationer med sina lärare.

Jag brukade göra så att jag aldrig förde in frånvaron förrän efter min lektion, för jag vinnlade mig verkligen om att se varje elev varje lektion. Det skulle spela roll – eleverna skulle veta att om de inte var där, om de kom sent, skulle Åsa fråga nästa lektion. Man ska finnas där och ha en förtroendefull relation.

Tiden till att skapa en varierad undervisning är ofta den tid som får stryka på foten i skolan i dag. Man har sina lektioner, man har sina möten, man ska föra in frånvaro, man ska fylla i matriser – det är så många saker man ska göra. Tiden som råkar bli över är den tid man får till att planera sin undervisning. Och vi hörde här hur stor roll det spelar för att alla elever ska känna att det är viktigt att vara på lektionerna, att de är stimulerande. Oavsett vilken nivå de ligger på ska vi som lärare kunna möta alla elever precis där de är.

Men det är inte bara klassrummet och inte bara jag som lärare, utan ska vi skapa god studiero och trygghet på skolan måste vi göra det tillsammans. Då är ledarskapet, precis som Ebba var inne på, superviktigt. Man måste ha en skolledare som faktiskt tar tag i detta på allvar.

Även mellan lärare och skolledare måste vi ha förtroendefulla relationer, och det måste vara skolledarna som står för strukturen. Men då måste också lärare få möjlighet och tid att känna sig delaktiga. Det räcker inte att bara jag i mitt klassrum lyckas skapa studiero. De här eleverna, särskilt de äldre, kommer att gå till en annan lärare i ett annat klassrum. Om det då ser väldigt anorlunda ut och är andra regler som gäller där kan det vara knepigt.

Jag tror att det här är en nyckel i det hela – att vi lyckas få en bra skolledning som kan skapa strukturer där lärarna får känna sig delaktiga och som faktiskt håller i att det finns tydlighet, tydliga strukturer, och följer upp. Vad händer om jag kommer för sent? Det ska inte variera. Man ska inte slira på saker och ting. Här tror jag att alla vi som jobbar i skolan kan bli mycket bättre.

Det måste också finnas annan personal på skolan. Lärare måste få ägna sig åt sin undervisning. Som vi hörde från Skolverket: Om jag visar ut en elev, behöver ägna lite extra tid åt en elev någonstans, måste det finnas annan personal som kan vara med. Det behöver också finnas annan kompetens. Lärare är lärare, men det behöver finnas annan kompetens.

Matz Nilsson, Sveriges Skolledarförbund: Tack för inbjudan! Jag har i min tjänstutövning lång erfarenhet som förvaltningschef, rektor och biträdande rektor. Jag har jobbat med de här frågorna i många år.

Mycket klokt är sagt, inte minst av Åsa och av Skolverket och Skolinspektionen. Det handlar om att titta på dem som är framgångsrika. Vad är det de gör i förhållande till dem som är mindre framgångsrika?

Jag ska börja med det positiva, men jag ska också ställa några frågor på slutet.

Det handlar om det som Åsa tog upp: ledarskapet på skolan. Det handlar om ledarskapet i klassrummet. Det handlar om samsynen – att lärare, skolledare och elever tillsammans är överens om hur man ska bygga en skola med tydliga ordningsregler men också tydliga sanktioner om man bryter mot dessa. Samsynen, delaktigheten och framför allt viljan att tillsammans göra någonting bra är helt avgörande. Det vet vi ju; ändå brister det. Vad är det då vi ser?

Jag var i Göteborg i går kväll och träffade många skolledare. Vi hade ett väldigt bra samtal, och jag sa så här: Jag var rektor för många år sedan. Det är en helt annan tid i dag. Vi har en helt annan lagstiftning i dag som är mycket skärpt. Vi har en helt annan kultur och attityd i skolan än vi hade för några år sedan. Det ställer väldigt stora krav på huvudmannen att bygga upp en struktur som stöttar rektorerna. Rektorerna bygger upp en struktur som stöttar lärarna och en struktur som gör eleverna delaktiga.

Vi kan se att det vi behöver fundera över i Sverige är vår lagstiftning. Vi har skolplikten samtidigt som vi har besvärsrätten att överklaga rektors beslut

och lärares tillämpningar. De frågorna påverkar också hur vi agerar i klassrummet och skolan – det här med att vidta åtgärder när vi vet att man kan bli anmäld. Vi ser att antalet enskilda anmälningar har ökat kraftigt mot utövningen, rektors beslut och lärares tillämpningar.

Skollagen 2011 är glasklar om möjligheten till sanktioner – att omhänderta mobiltelefoner och annat. Men vi ser att tillämpningen brister. Jag tycker att vi måste börja ställa oss frågan varför. Allt Skolverket gör, allt Skolinspektionen tar fram och allt vi vet om framgångsrika skolor vet vi. Ändå är det enligt Skolinspektionen 40 procent av skolorna som har problem med studien och tryggheten. Då måste vi ställa oss frågan vad det beror på.

Det är det här våra medlemmar tittar mer på. Det är en motsättning i lagstiftningen att vi har besvärsmöjligheten i skollagen på ett sådant sätt. Vi ställer frågan till våra rektorer: Vad är det ni blir utsatta för när ni tillämpar skollagen? Det är tre områden de lyfter fram. Det är vid orosanmälan som man oftast blir anmäld. Det handlar om upprättande av åtgärdsprogram, och det handlar om betyg och bedömning.

Jag tror att lagstiftningen är glasklar. Vi vet att det finns framgångsrika skolor. Men vi vet också att tillämpningen inte sker fullt ut överallt.

Det andra är att vi har starka polariseringar i skolorna. Förutsättningarna för studier ser väldigt olika ut. Just nu lyfter många av våra medlemmar fram att vi har överfulla skolor. Vi har väldigt många elever i skolorna på grund av den demografiska ökningen, som är väldigt positiv. Det har blivit svårare att upprätthålla tryggheten på grund av brist på plats.

Innan jag lämnar ordet vidare vill jag bara kasta in att jag tror att vi vet väldigt mycket, men vi måste titta på varför det inte fungerar. Ledarskapet är viktigt i klassrum och hos rektor. Det vet vi. Ändå fungerar det inte.

Robert Fahlgren, Lärarförbundet: Jag är vice ordförande i Lärarförbundet men har också mångårig erfarenhet som lärare på både små och stora skolor runt om i landet.

När jag pratar med mina kollegor, som är skolledare och lärare i hela utbildningssystemet, är vi ganska överens om att vi jobbar med de här sakerna precis varje dag. Vi jobbar med trygghet och vi jobbar med studier precis hela tiden. Då kan man ju undra – Matz var inne på det – varför det inte händer tillräckligt mycket.

Jag tror att vi behöver ett antal förutsättningar på plats för att riktigt kunna få saker och ting att hända i våra klassrum, vilket är det viktiga. Det handlar först och främst om att vi själva känner oss trygga. Vi som ledare, lärare och elever måste vara trygga i vår roll, där vi finns, på vår arbetsplats. Vi som skolledare och lärare kan då leverera trygghet även till våra elever.

För att göra det här behöver vi vara ett par stycken fler, tror jag. Vi behöver vara många vuxna i skolan. Vi behöver ha fler kollegor, och vi behöver ha andra som jobbar i skolan. Vi behöver vara många vuxna som är anställda där,

som ser eleverna hela tiden och kan hjälpa dem även utanför klassrummet och ute på rasten.

Vi behöver ha en tillräcklig elevhälsa, för något vi ser i dag är att elever mår allt sämre. Ska vi få dem att må bättre behöver lärare och elevhälsa jobba med detta tillsammans, för då kan vi också skapa trygghet och studiero.

Vi behöver fundera över elevskyddsombud, tycker jag. Det är någonting som fungerar alldeles för dåligt i dag. Eleverna måste få vara delaktiga i hur miljön på skolan och möjligheterna att studera på ett bra sätt ser ut. Då tror jag att man får mycket mer trygghet och studiero i skolan.

Vi behöver ha tydliga uppbyggda strukturer med andra myndigheter, socialtjänst, polis, idrottsföreningar och andra. Där behöver vi jobba tillsammans. Då uppstår de magiska ögonblicken där man hela tiden lär känna varandra, och lär man känna varandra blir man också trygg.

Vi behöver jobba med kompetensutveckling. Det här är ett område där vi helt klart behöver fundera över hur vi får lärare och skolledare att veta mer om vad som händer. Vi behöver också jobba med ledarskapet, som så många andra redan varit inne på.

Thomas Strand (S): Vi ska ju ha ett samtal nu, så jag tänker låta er reagera lite på varandra och vad ni har sagt. Är det något ni instämmer i eller något ni tänker lite annorlunda om?

Flera av er har kommit tillbaka till ledarskapet, lärarens roll som ledare i klassrummet och elevens delaktighet. Jag tror att det var du, Matz, som sa att skollagen är tydlig men att det brister i tillämpningen.

Robert Fahlgren, Lärarförbundet: Vi stod här ute och pratade om det. Hur oense är vi egentligen? Hur mycket debatt blir det egentligen? När jag lyssnar på alla de här kloka människorna och även dem som talat tidigare märker jag att vi är väldigt överens.

Det som det handlar om nu är att komma till skott och få saker och ting att hända och att vi faktiskt kommer överens om vad vi ska göra – och var vi ska lägga resurserna, för det handlar också om resurser. Det var ingen inne på, men det handlar det jättemycket om.

Nu måste vi våga göra någonting. Lärare och skolledare jobbar med det här precis hela tiden. Ja, okej. Det händer inte tillräckligt mycket. Vad gör vi? Nu blir vi överens.

Ebba Östlin, SKL: Jag tänker att vi är säkert överens. Sedan har vi säkert medlemmar som inte är överens om hur vi ska gå framåt, oberoende av var i organisationen de finns.

Det vi alla har varit inne på är grunden för framgångsrika skolor. Det handlar också om att man på varje skola är överens om vart man är på väg och att

man har en värdegrund, att man har pratat igenom regler och så vidare. Det tar tid att bli överens så att alla bär det.

Jag tänker att vi är många här som har varit ute på många skolbesök. Jag tycker oftast att det märks så fort man kommer in i en skola hur miljön ser ut – hur elever pratar med varandra men också hur lärare pratar med elever och hur de agerar. Där tror jag att vi har ett arbete att göra i alla kommuner och i alla skolor. I många av de framgångsrika skolorna har man den grunden, men jag tror att man måste fortsätta jobba med värdegrunden och att man är överens så att man faktiskt agerar lika.

Om man ska se det utifrån ett huvudmannaperspektiv tänker jag att vi har ett ansvar att jobba strukturerat och långsiktigt med frågor som kan handla om maskulinitet och jämställdhet och som också påverkar hur man agerar och hur man är i skolan.

För att ta ett exempel från Botkyrka har vi under många år arbetat med en metod som heter MVP, Mentors in violence prevention. Vi har också utvecklat en egen modell som heter Tåget. Tåget är ett våldsförebyggande arbete som börjar i vår förskoleklass och jobbar under hela låg- och mellanstadiet.

En del i Tåget är att alla elever ska ange vem deras trygga person är på skolan. När man tittar på det upptäcker man att samma elever som inte anser att de har en trygg person i skolan är de som man är orolig för hur de har det hemma. Genom att jobba med att alla ska ha en trygg vuxen i skolan fångar man upp också de här eleverna mycket bättre. Det avspeglar sig också i studieron och tryggheten på skolan.

Jag tror alltså att vi behöver jobba systematiskt med att ta fram metoder och modeller som faktiskt kan stärka upp. I Tåget och MVP har vi sett en stor framgång i Botkyrka med att jobba inte bara i skolan utan också med socialförvaltningen och polisen, det vill säga alla de som på olika sätt ska möta barn men också i det förebyggande arbetet behöver jobba tillsammans för att vi faktiskt ska komma framåt.

Åsa Fahlén, Lärarnas Riksförbund: Jag tror egentligen inte att det är svårt att komma överens om hur man ska arbeta, utan jag tror att det svåra är att få tid att sitta ned och prata om hur man ska agera. Det är inte vad man tycker utan tiden att sitta ned och fånga upp och prata om elever och om vad som händer. Vad ser du? Vad ser jag? Hur ska vi fortsätta och agera, och vem ska ta vid? Vi behöver kanske bättre fokusera vår tid på det som faktiskt hjälper eleverna med deras trygghet, studiero och kunskapsutveckling. Det gör att vi behöver skala bort andra saker.

Jag ska också säga något om tydlighet och strukturer. Ebba hade exemplet från Botkyrka med Tåget.

Jag var ute på Gärdesskolan för ett tag sedan. Där jobbar ett antal lärare på lågstadiet med en metod som heter Pax, som också handlar om att man skapar tydliga strukturer där eleverna vet vad som gäller. De är delaktiga i att formulera vad som skapar en god miljö i klassrummet. Vad är det vi vill främja? Vad

är det vi ska försöka få bort? Man arbetar systematiskt med det. Just den här tydligheten och strukturen är bra för alla elever, men den är särskilt bra för de elever som har det lite tuffare.

Men här handlar det också om att det är en lärare och dessutom en speciallärare inne i klassen, för det finns ett antal elever som har behov av särskilt stöd. Dessutom finns det en specialpedagog som är kopplad till detta. Det handlar alltså mycket om att vi måste ha flera olika yrkeskategorier. Vi måste ha tydliga roller för vad man ska göra och vilka kompetenser man har.

Ofta handlar det alltså om strukturer och tydlighet.

När vi inte har tid – jag tror att alla har varit i situationen att man känner sig stressad och inte har tid – blir det något slags tunnelseende. Man bara går på, ser inte andra och ser inte strukturer. På något sätt vill jag alltså att vi ska backa lite och se vad det är vi sysslar med. Behöver vi göra alla dessa tusen saker? Jag tror faktiskt inte det. Vi ska fokusera vår tid på att följa upp och använda oss av de strukturer vi kommer överens om tillsammans.

När det gäller detta med fler vuxna i skolan vill jag säga att det är bra med vuxna i skolan men att vi inte kan plocka in vilka vuxna som helst. Det måste vara tydliga roller – är det en mentor, är det en speciallärare eller vad är det? Det tycker jag är viktigt att poängtera.

Matz Nilsson, Sveriges Skolledarförbund: Jag tänkte uppehålla mig vid tre områden.

Det ena är det Robert tar upp, nämligen tryggheten. Jag håller helt med – det är oerhört viktigt att lärare och skolledare känner sig trygga, men självklart även eleverna. Den här tryggheten skapar man delvis genom samsynen, men man skapar den också genom att det finns ett förtroende för skolan.

Alla ni som tog del av Dagens Nyheter i går kunde läsa artikeln om hur man ser på skolans tillämpning när det gäller särskilt stöd och annat för elever. Där finns den motsättningskultur som blir väldigt stark i dag och där man inte har förtroende för skolans tillämpningar när det gäller insatser och annat. Den skapar också det vi kallar besvärsrätten, vilket jag var inne på, det vill säga att anmäla skolan om den enligt hur vårdnadshavaren uppfattar det inte följer lagen.

När det gäller tryggheten tror jag att vi måste komma tillbaka till och titta på hur vi har utformat lagstiftningen inom besvärsrätt och annat. Jag tror att det är oerhört viktigt. Vi har skolplikt och annat, och vi måste professionalisera skolan. Men det måste självklart också finnas ventiler.

Det andra vi ser och som är väldigt oroväckande är frågan om stabiliteten. Vi har väldigt stor rörlighet bland lärare och skolledare – man byter arbetsplats alltför ofta. Den instabiliteten skapar läget att eleverna hela tiden träffar nya vuxna, och har man då inte ett system för trygghet genom tydliga ordningsregler och annat kommer det hela tiden nya vuxna.

Den andra delen av stabilitetsfrågan är att elever i utsatta områden går i skolor där en lägre andel av personalen är behörig och där rörligheten bland personalen är större. Man har också mycket större utmaningar rent socialt. De

rektorer och lärare som jobbar i dessa områden har det riktigt, riktigt tufft i dag. Det är också större rörlighet bland eleverna; man byter elever allt oftare i dessa områden, och det påverkar också stabiliteten och tryggheten väldigt mycket.

Jag tror att man måste titta på alla parametrar. Jag tror att det är precis som Robert sa: Nästan alla jobbar med detta, men har man ingen stabilitet i systemet så att människor stannar kvar under en längre tid skapar det instabilitet. Enligt Skolverkets mätningar har genomsnittstiden för hur länge en rektor sitter på samma skola sjunkit dramatiskt – från att ha legat stadigt på över fem år till nedåt tre år i dag. Nu ser vi även att lärarna byter arbetsplats allt oftare.

Thomas Strand (S): Jag ska snart ge ordet till dig, Robert, men innan du får det ska jag bara skicka med en liten tanke.

Det är flera av er som har kommit tillbaka till detta med förtroendefulla relationer mellan skolledare och lärare och mellan lärare och elever. Jag tänker då på förtroendefulla relationer mellan å ena sidan skolledare och lärare och å andra sidan vårdnadshavare och föräldrar.

Vi i utbildningsutskottet är ju ute mycket i skolor, och i alla fall jag tycker – och jag tror att fler kommer att hålla med – att det har hänt någonting de senaste åren. Jag får nämligen ofta frågor av lärare och rektorer när det gäller relationen till hemmen. Någonting har hänt. Du var inne på det, Matz, om oron över att göra fel och bli anmäld. Hur skapar vi de förtroendefulla relationerna till föräldrar och vårdnadshavare?

Robert Fahlgren, Lärarförbundet: Du har helt rätt, Thomas. Relationer är otroligt viktigt, och vi vet alla att relationer tar tid. Åsa var inne på att det är lite brist på tid eftersom vi har mycket att göra och är för få. Matz sa att det krävs stabilitet och att vi faktiskt blir kvar i en relation för att kunna skapa trygghet och bygga upp den efter tid. Alla dessa saker krävs för att man ska kunna bygga förtroendefulla relationer.

Lärarförbundet har också gjort en skrivelse till Arbetsmiljöverket utifrån detta, för att fundera lite grann och få mer fakta på fötterna och veta saker. Det vi behöver veta är till exempel i vilka situationer man blir otrygg. Var förekommer våld och hot? Om vi ska kunna bygga upp en relation med en elev eller en förälder måste vi också veta var otryggheten sker och var den bildas. Är det i skolan? Är det i ett särskilt klassrum eller i korridoren, eller var? Det behöver vi ta reda på mer om.

Vi behöver också fundera över skolor där det är ett särskilt tufft klimat. Hur gör vi där? Vilka resurser har de? Har vi styrt mer resurser till skolor i otrygga områden eller dit vi faktiskt upplever att det är mer hot, våld och otrygghet? Hur ser samarbetet mellan skola, socialtjänst, polis och idrottsföreningar ut på dessa områden? Finns det något uppbyggt sådant? Det är nämligen också relationer – relationer med föräldrar som finns i idrottsklubben, föräldrar som har andra yrken och så vidare.

Detta har vi bitt Arbetsmiljöverket att ta reda på mer om, och jag hoppas att det händer saker runt omkring det.

Matz Nilsson, Sveriges Skolledarförbund: Det du tar upp när det gäller vårdnadshavare och skola, Thomas, tror jag är en oerhört viktig fråga som vi behöver prata om.

Vi har ju en välvilja i lagstiftningen när det gäller rätten att överklaga rektors beslut om olika insatser, och det uppfattar alla som något positivt. Vi har rätt att välja skola, vilket är väldigt positivt. Men möjligheterna att förändra sig och förhålla sig individuellt till ett beslut innebär att man kan byta skola om man vill.

Allt detta med valfrihet och så vidare är mycket positivt – jag tror själv starkt på det – men det skapar också andra förutsättningar. Det innebär ju att jag inte alltid behöver ställa upp på de regler och normer skolan har om jag inte delar dem. Det är det jag tycker att vi borde ha ett samtal om i vårt land.

Jag tror, precis som du är inne på, Robert, att vi jobbar med detta. Alla våra medlemmar vill engagera sig i det, men man känner sig också maktlös i vissa förhållanden. Man har inte mandatet, för om man tar ett beslut är det någon som tar ett annat beslut för att slippa följa det. Vi undviker hela tiden detta samtal.

Vi tittar ju på framgångsrika skolor, och att involvera vårdnadshavarna är jättebra. Det handlar om att ha dem med på banan i samtalet om tillgänglighetsgränser och ordningsregler: Hur arbetar vi här för att era barn ska få den bästa skolan? Det tror jag är en framgång – att involvera vårdnadshavare. Men vi vet också att man på många skolor inte *kan* involvera vårdnadshavarna, för de kommer inte.

Det är den utmaningen vi har kämpat med i många år: De som kommer har bättre förutsättningar att stödja sina barn, och de som inte kommer har mycket tuffare förutsättningar att stödja sina barn. Vi måste diskutera hur vi hanterar dessa skillnader. Vi får höra senare om framgångsrika exempel där skolor har lyckats väldigt bra även i områden som har rätt tuffa socioekonomiska förutsättningar.

Vi ser dock mer och mer bland våra medlemmar att trygghetsfrågan, som Robert har lyft fram, är oerhört viktig. Jag ska bara ge ett exempel. Vi mäter detta vartannat år, och 2014 upplevde 2 procent av våra medlemmar, rektorer och skolledare att de var utsatta för det man kallar otillbörlig påverkan. 2017 är det över 25 procent. Vi kan också titta på anmälningar till Skolinspektionen, vilka har ökat rätt kraftigt under senare år. Vad beror detta på? Vi har fått en annan kultur och attityd till skolan.

Åsa Fahlén, Lärarnas Riksförbund: Jag kan ta vid där du slutade, Matz. Siffrorna är likartade för lärare; det är väldigt många lärare som i våra undersökningar uppger att de är utsatta för hot från föräldrar.

Jag kan säga så här: Om nu lärarna skulle få bättre förutsättningar att skapa bra lektioner och så vidare är det en jättegod grund för att eleverna ska vara med och känna sig involverade, men det funkar inte om de inte har sovit, ätit och har en trygg situation även hemma och kan få stöd och hjälp där. Det bidrar jättemycket. Skolan är alltså oerhört beroende av att hem och vårdnadshavare – och samhället i övrigt – pratar gott om skolan. Det handlar om att stötta skolan i kunskapsuppdraget. Det är jätteviktigt.

Om vi nu ska gruppera föräldrar – det blir alltid konstigt när man gör det, men vi kan göra ett försök – kan vi konstatera att det är olika. Det finns föräldrar som alltid kommer på alla möten och som det är jättetrevligt att träffa. Det är oftast inga problem med de barnen; det går bra, man kan prata om kunskapsutveckling och så vidare.

Sedan finns det en alldeles för stor grupp som aldrig kommer, och det är den vi verkligen vill träffa. Precis som Matz säger är det ett jätteproblem. Det är föräldrar som lärare eller skolledning egentligen aldrig når. Detta är någonting vi verkligen behöver ta tag i och jobba vidare med.

Vi har även den grupp föräldrar, vilket Matz också nämnde, som använder rätten att välja på ett sätt som faktiskt skapar en dålig arbetsmiljö för lärare och rektorer på skolan. ”Om inte du gör som jag vill tar jag mitt barn till en annan skola”, säger man, eller så hotar man med att anmäla till Skolinspektionen och så vidare. Det skapar en väldigt tuff arbetssituation. Vi skulle önska att man ibland inte bara såg sitt eget barn utan såg lite vidare. Det är en liten, liten grupp.

Sedan finns det en grupp föräldrar som har barn med särskilda behov. En av de saker som stressar lärare allra mest är när vi ser barn som har särskilda behov men det inte finns stöd att få och man känner att man som lärare inte fixar detta i sitt klassrum. Det är det här med inkludering, och vi kan säkert prata mycket mer om det.

Dessa föräldrar slåss med näbbar och klor för sina barn, och den de möter är ofta läraren – och läraren är lika maktlös i detta. Det är någonting vi bör ta på allvar. Hur ska vi fånga upp detta? De här föräldrarna blir nämligen också utsatta på det sättet att de ses som jobbiga av andra föräldrar. De blir alltså dubbelt utsatta i den här situationen, och det är väldigt tufft.

När det gäller detta med inkludering får det för mig aldrig bli det övergripande begreppet att alla ska inkluderas, utan jag tycker att vi måste utgå ifrån varje barns behov. Det kan faktiskt vara bäst för ett barn att få gå i en lite mindre grupp, men det kan också vara bättre att gå i ett klassrum med rätt stöd. Det finns dock ingen allmän sanning att någonting är bäst för alla barn, utan du måste utgå från varje barn.

Ebba Östlin, SKL:s beredning för utbildningsfrågor: Jag tänker också på det här spåret med föräldrasamverkan. Det är klart att det är enormt avgörande vilket samspel man kan ha med hemmet, men när jag var utbildningsnämndens

ordförande i Botkyrka kunde jag avgöra vilken typ av samtal jag skulle få från vilken förälder – helt beroende på var någonstans i kommunen de bodde.

Ringde man till mig från ett av medelklass- eller övre medelklassområdena var man oftast irriterad på det betyg ens barn skulle få eller hade fått. Man ville överklaga, veta sina rättigheter och så vidare. Ringde man från ett miljonprogramsområde var det oftast någonting vi behövde agera på omedelbart. Det handlar alltså även om vilka föräldrar som känner sig inkluderade i våra skolor.

Som Åsa nämnde handlar det också om att risken finns att man inte kommer om man vet att ens barn uppfattas av andra som struligt. Man orkar nämligen inte möta en gång till att någon säger att ens barn är problemet i skolan. Där tänker jag att det ändå finns skolor som lyckas få en mycket bättre föräldrasamverkan än andra skolor, och de borde dela med sig av sina erfarenheter.

Jag vet en skola som inte fick föräldrarna att komma till föräldramöten. Man bytte då helt enkelt metod för hur man kallade – man skickade vykort hem till alla. Helt plötsligt gick antalet som kom på föräldramötet upp med 80 procent. Det kanske inte funkar hos alla, men jag tänker att det ändå finns sätt och metoder för att få fler föräldrar att känna sig välkomna och inte tro att de ska bli utskällda för att deras barn inte funkar och så vidare. Det handlar om att de är oroliga för vad som händer om de kommer på föräldramöten.

Sedan tänker jag också att vi självklart måste ha förtroendefulla samtal med föräldrarna om vi ska skapa trygghet och studiero. Det är klart att det påverkar hur eleven ser på skolan om föräldrarna hotar eller kräver sin rätt. Hur vi som vuxna agerar och hur våra relationer ser ut avgör också, och där har vi kanske en del som vi måste fundera på. Hur jobbar vi med dessa frågor generellt i samhället?

Jag tänkte på detta med stabiliteten. Ätminstone med tanke på den stora kompetensbrist vi har och bristen på utbildade lärare är nog stabiliteten en av de frågor som alla huvudmän kommer att få jobba väldigt intensivt med. Jag kan tycka att det är jättebra att lärarlönerna har gått upp, för man har möjlighet att byta skola och därmed få upp sin lärarlön. Det är viktigt att vi har en bra löneutveckling för lärarna. Men det finns också en konsekvens av detta, nämligen att bytena är många.

Detta syns på några skolor – på många skolor, kan jag tycka – både på lärarsidan och när det kommer till rektorerna. Därför har vi som huvudmän givetvis ett ansvar: Man ska inte behöva byta skola för att få upp sin lön. Det tänker jag att vi har olika förutsättningar att hantera runt om i landet, men det är klart att det är vårt ansvar att se till att det enda sättet att få upp sin lön inte är att byta skola.

Thomas Strand (S): Det är flera som vill ställa frågor, men jag kommer att vara hård och säga att ni inte får ordet. Nu ska vi nämligen gå över till nästa panel för att hålla tiden. Jag tackar därför Ebba Östlin, Åsa Fahlén, Matz Nilsson och Robert Fahlgren. Ge dem en varm applåd!

(Applåder)

Då ska vi alltså byta panel, och jag lämnar med varm hand över ordet till vice ordförande i utskottet, Christer Nylander.

Vice ordföranden: Jag tackar för det perspektivet! Nu ska vi välja ett annat perspektiv, nämligen elevernas. Därför skulle jag vilja att följande personer kommer upp och tar plats: Erik Nordlund från Sveriges elevråd, Jakob Amnérf från Sveriges elevråd – Svea, Jakob Flärdh Aspegren från Friends och Disa Horner från metoo-uppropet #tystiklassen.

Det ska bli väldigt spännande att höra era olika perspektiv på detta, inte minst med anledning av det vi har hört hittills i dag. Jag tänkte börja med att ge var och en av er ordet.

Erik Nordlund, Sveriges elevråd: Jag heter alltså Erik Nordlund och är ordförande för Sveriges elevråd. När jag inte är det är jag gymnasieelev i Stockholms stad.

Stockholms stad har tagit fram ett nytt skolprogram, en vision för 2040. Eleverna har varit med i arbetet, och en av de saker man verkligen har tryckt på är just tryggheten – vilket har blivit en av de fyra grundpelarna i detta program. Jag vill därför tacka utbildningsutskottet för att ni tar upp elevperspektivet i den här frågan.

Det jag tror är väldigt viktigt är att vi lyssnar på elever. En av de saker man kan göra är att ha elevskyddsombud, som även den tidigare panelen kom in lite på. Enligt skollagen ska det finnas två elevskyddsombud per årskurs i högstadiet, och de ska gärna vara utbildade. Sveriges elevråd har just nu en utbildningsturné om detta, och där ser man väldigt olika situationer. Jag gick själv denna utbildning och var med i Stockholms Fria Tidning, där jag såg att 14 ögon är bättre än 2 när man talar om lärarna och de vuxnas skyddsombud. Det står jag fast vid.

Jag tror också att det är viktigt att man lyssnar på elever när det gäller ordningsreglerna. Det gjordes ett examinationsarbete på Göteborgs universitet 2011 eller 2012 där detta diskuterades, och man visade att när läraren inte var på plats i klassrummet eller på skolgården – detta gällde visserligen lägre årskurser – ökade förbrytelseerna mot ordningsreglerna med 500 procent. Det tror jag att vi kan titta på och mer ta in i praktiken: Även om eleverna ska vara med när det gäller ordningsreglerna måste vi också vara med i praktiken.

Det sista jag skulle vilja säga så här i början är att jag tror att eleverna måste vara med eleverna. Jag var i Malmö i förra veckan och besökte Bergaskolan i Limhamn. På deras elevråd hade det i början varit så att eleverna hade rivit ned elevrådets affischer och stört verksamheten, men ju mer elevrådet legitimerades upphörde detta. Det skapade också en trygghet i skolan som jag tror är väldigt viktig.

Jakob Amnér, Sveriges elevråd – Svea: Jag heter Jakob Amnér och är förbundsordförande för Sveriges elevråd – Svea. Vi jobbar med elevråd på högskolan och gymnasiet.

Jag vill börja med att tacka utskottet för inbjudan och lyfta fram ett problem jag känner har tappats bort lite grann här. Jag tycker att det har varit många bra perspektiv och att många bra saker har tagits upp, men jag har saknat internet i den här diskussionen. När man pratar om trygghet och studiero för elever är internet en fråga som måste finnas med i diskussionen.

Jag säger inte att det är skolans eller lärarnas ansvar att täcka upp för allt som har med internet att göra, men vi behöver få in det perspektivet. Det är nämligen något som alla elever lever väldigt mycket i, och det är en värld som har lyft upp kränkningar och utsatthet till en ny nivå. Den är ogreppbar. Det blir ett samhällsgemensamt ansvar att jobba med detta, och där har skolan en roll.

Det handlar om att ha en dialog med eleverna och prata om de här sakerna. Där tror jag att elevhälsan spelar en viktig roll – att det finns en tillgänglig elevhälsa att kunna prata om de här sakerna med – men det är också viktigt att det finns en ordentlig samverkan med andra aktörer. Att samverka med andra aktörer är oerhört viktigt kommer in överlag i frågan om trygghet och studiero, skulle jag säga.

Att samverka är viktigt är någonting man ganska mycket slänger sig med när man pratar om olika skolfrågor, och vad det sedan betyder är ofta ganska otydligt. Men att det finns en dialog mellan olika aktörer tror jag är väldigt viktigt, och jag tror att man kan ställa högre krav på detta.

För att koppla tillbaka till lite grunder när det gäller vad jag tror att problemet med trygghet och studiero många gånger kan vara vill jag säga att många elever halkar efter i skolan. Många elever känner att de inte är tillräckliga och känner sig värdelösa. De tappar motivation att plugga, och de kanske stökar runt i stället. Där tror vi att det är viktigt att få till tidiga stödinsatser och att jobba med dessa frågor. Det handlar om att verkligen säkra att alla elever hänger med i sin kunskapsutveckling på ett ordentligt sätt.

Elevers inflytande är självklart en viktig fråga för oss. Eleverna ska få vara med, tycka till och prata om de här frågorna – och egentligen om allt som har med skolutveckling och kvalitetsutveckling att göra. Där är trygghet och studiero en väldigt stor del.

Oj, det här är en så stor och komplex fråga att man ju vill ta upp hur många perspektiv som helst!

Vice ordföranden: Du får chans igen, om du vill.

Jakob Amnér, Sveriges elevråd – Svea: Då pausar jag där och släpper ordet vidare.

Jakob Flärdh Aspegren, Friends: Tack för inbjudan! Jag heter Jakob Flärdh och kommer från Friends. Vi jobbar i huvudsak med forskning och kunskapsutveckling men också med utbildningsstöd och rådgivning för skolor primärt inom arbetet mot kränkningar, trakasserier och diskriminering samt mobbning.

Det är mycket som har lyfts fram här. Vi jobbar primärt med det förebyggande och främjande arbetet, och det är någonting jag tycker att vi behöver belysa ännu mer när vi pratar om framför allt trygghet och studiero men också kränkande behandling, mobbning och diskriminering.

Det vi kan se i många skolor är att det kanske inte i huvudsak är i det åtgärdande arbetet man har de största bristerna utan att bristerna finns i det förebyggande arbetet. Då får man en situation, vilket vi också kan se när vi tittar på longitudinella data, där problemen är ganska återkommande – det kommer hela tiden nya fall av elever som blir utsatta eller som påverkar studieron på olika sätt. Då spelar det egentligen inte så stor roll hur bra åtgärdande arbete man har.

Man skulle kunna måla med lite bredare penslar framför allt när man pratar om kränkningar och mobbning. Många skolor tenderar att ösa ur en läckande båt i stället för att laga läckan, och då blir det en ganska ohållbar situation också vad gäller arbetsbelastningen för skolan. Jag skulle verkligen vilja att vi hade ett tydligare fokus på det förebyggande arbetet och inte så mycket fokus på själva symtomen, det vill säga det vi ser i skolan.

För att detta ska bli framgångsrikt måste arbetet med analyserna bli bättre. Många skolor börjar få koll på ungefär vad de har problem med, men det är ganska få som vet varför de har dessa problem. För att få en bra analys måste eleverna vara med, för det är de som vet varför situationerna blir som de blir.

Involvering av eleverna i hela kedjan av det systematiska kvalitetsarbetet – i kartläggning, i analys, i problemformulering, i åtgärder och i utvärdering – är alltså fundamentalt för att arbetet ska funka. Annars fortsätter vi bara attackera symtomen, och då spelar det egentligen ingen roll vad vi gör eftersom problemet kommer att ligga på samma nivå hela tiden.

Disa Horner, metoo-upproppet #tystiklassen: Jag heter Disa Horner och är en av grundarna till #tystiklassen. Till vardags går jag tredje året på gymnasiet och är ordförande för ett ungdomsförbund. Jag antar att jag fick en inbjudan hit för att jag ska lyfta fram flickors röst i skolan.

Det finns otroligt många aspekter av studiero och trygghet i skolan, men det jag har fått in via alla vittnesmål från människor jag har pratat med är att det är en otroligt otrygg situation för tjejer, flickor och kvinnor i skolan. Det var någon som pratade tidigare om att lärare inte hade reagerat förrän det hade börjat brinna i korridoren, men för många tjejer är varje dag som att gå genom en brinnande korridor.

Det handlar om att man inte vågar se sina lärare i ögonen för någon kommentar läraren har fällt tidigare i veckan. Det handlar om att man inte vågar

vara med på idrottslektioner eller på simhallslektioner, vilket ens betyg såklart lider av. Det handlar om att man inte vågar bli satt i en grupp med vissa killar i ens klass för att man vet att det är de killarna som brukar tafs på en på rasterna.

Alla trakasserier och alla kränkningar som kvinnor utsätts för varje dag i skolan påverkar kvinnors utbildning. Det påverkar definitivt deras trygghet i skolan, och det påverkar *allas* studiero. Det finns en massa annat jag egentligen också skulle vilja prata om, till exempel att tydligt ledarskap och att lärare har de resurser de behöver är nyckeln för att studiero och trygghet ska fungera – men då behövs också lärartäthet. Jag skulle även vilja prata exempelvis om vad segregation gör för studiero, trygghet och betygssystemet.

Om jag alltså ska prata om den kvinnofientliga kultur som finns i skolan finns det dock några saker jag skulle vilja ta upp. Bland annat anser jag att man behöver lägga mycket, mycket större resurser på förebyggande arbete när det gäller sexuella trakasserier i skolan. Man behöver lägga enorma resurser på sex- och samlevnadsundervisning, för den är otroligt bristfällig. Under mina tolv år i skolan har vi inte en enda gång pratat om samtycke. Vi har inte en enda gång pratat om hbtq, och vi har inte en enda gång pratat om sexualiserat våld.

Den lärdom vi kan dra av detta år av upprop och vittnesmål är att det behövs. Vi kan inte längre blunda. Vi kan inte lägga det på individnivå längre. Samhället har fallit kort, och då behöver man sätta in resurser för det. Vi behöver åtgärda detta, och det kan vi göra i skolan – från tidiga åldrar – genom sex- och samlevnadsundervisning och genuskunskap. Man behöver prata med både elever, lärare och föräldrar och se till att involvera alla i det.

Det finns också en enormt utbredd sexism i skolan som inte handlar om det fysiska våldet, även om det ju är ett väldigt tydligt uttryck. Till exempel blir tjejer nedtystade på lektioner. Killar tillåts prata utan att räkna upp handen, vilket tjejer får. Det kan anses vara små saker, men det har enorm betydelse.

Vi kan även ta det här med taltid. Det finns en massa undersökningar från universitet i USA – jag tror också att det finns några från Sverige – som visar att killar pratar mycket, mycket mer än tjejer även om alla i klassen tycker att det verkar lika. Att mäta taltid är en jättebra grej.

Jag skulle även vilja säga något kort om förväntningar. Tjejer förväntas vara på ett visst sätt i skolan. Vi har höga förväntningar på oss själva, och det finns höga förväntningar från lärare och föräldrar. För tjejer är det inte socialt accepterat att strunta i skolan, och därför blir vi också oftare bättre elever.

Killar förväntas vara stökiga, bråkiga och lågpresterande. Det är inte coolt att till exempel ha höga betyg på högstadiet; jag tror att alla kan känna igen sig i det. Det är som kille lite pinsamt att vara nördig eller duktig i skolan, vilket i stället borde uppmuntras. Om man som lärare har förväntningar på elever och tänker att en kille kommer att vara bråkig blir det ju något slags självuppfyllande profetia; det är klart att han kommer att bli det då. Det handlar också om

det här med – väldigt informellt uttryckt – snubbkulturen, alltså hur killar förväntas vara i skolan.

Jag stoppar där, men detta är det jag vill lyfta fram.

Vice ordföranden: Jag tror att det var Jakob Amné som lyfte fram frågan om detta är ett skolproblem eller ett samhällsproblem, med internet och så vidare. Ni andra får gärna reflektera lite grann kring det – är det så att detta uppstår i skolan därför att det är skolan, eller uppstår det därför att det är många människor där just då? Är det alltså inte ett speciellt skolproblem utan snarare ett samhällsproblem?

Vad tror ni om det? Jag tänker på dig, Disa – du är en del av ett upprop som spänner över hela samhället och där just din bit handlar om skolan. Vad tänker du om det?

Disa Horner, metoo-uppropet #tystiklassen: Jag förstår inte riktigt frågan. Vad tänker jag om vad?

Vice ordföranden: Är bristfällig studiero och så vidare en effekt av att vi har problem i samhället, eller är det ett specifikt skolproblem?

Disa Horner, metoo-uppropet #tystiklassen: Det är ganska komplext. Jag skulle vilja säga att det är ett samhällsproblem i och med att det inte finns tillräckligt med resurser. Det finns inte tillräckligt med lärare, och det finns inte tillräckligt med kompetens – för att vi inte satsar tillräckligt mycket på läraryrket. Men det är också ett individuellt skolproblem.

Jag är själv lärarbarn; båda mina föräldrar är lärare. Vid middagsbordet får jag ofta höra min mamma, som är lågstadielärare, prata om de olika skolor hon har jobbat på.

Hon jobbade i ett väldigt utsatt område i Alvesta. Man kunde se att problemen var mycket större på den skolan då än när hon nu jobbar i ett ganska klassiskt vitt medelklassområde. Det är såklart olika från skola till skola, men övergripande är det ett samhällsproblem.

Jakob Flärdh Aspegren, Friends: Som ett inlägg i detta vill jag verkligen understryka att skolor inte på något sätt existerar i ett vakuum. Det här gäller både de sexistiska och de rasistiska strukturer som finns i samhället. Det gäller även frågan om internet. Allt detta är en del som skolan existerar i.

Detta skulle jag vilja se mycket tydligare, för det är något som vi möter ute i skolorna. Man utgår inte från den kontext som man befinner sig i. Skolan måste göra det. Det som är hela grunden för det främjande arbetet är att skolan existerar i ett samhällsklimat och i strukturer som man behöver kompensera för och ta ställning mot och för, för skolan är inte heller värdeneutral.

Det är oerhört viktigt att den medvetenheten finns i grunden när man jobbar i det normkritiska och främjande arbetet. Utgångspunkten måste vara: Vår skola existerar i en sexistisk struktur. Hur ska vi arbeta för att den inte ska få så stort uttryck gentemot våra elever?

Detta gäller internet och alla typer av fenomen som existerar utanför skolan. Här tycker jag också att det finns förbättringar att göra.

Jakob Amnér, Sveriges elevråd – Svea: Jag håller verkligen med om detta. Att separera skolan från samhället överlag är på många sätt dumt. Samtidigt är det viktigt att tala om vilka tydliga åtgärder vi behöver göra för skolan. Eftersom det är en del av samhället behöver vi se tydliga åtgärder på plats.

Något som också är väldigt utmärkande för skolan och som skiljer sig från de allra flesta sammanhang är att de elever som är där *måste* vara där. De har en plikt att vara på plats. Det är en viktig aspekt att ha med när man talar om trygghet och studiero. Många olika aspekter kommer in i detta. Att få vara delaktig och vara med och påverka sitt sammanhang är otroligt viktigt när det gäller det här.

Man måste också ta tag i de problem som finns. Vi talade precis om sexuella trakasserier och övergrepp. Det måste verkligen finnas en nolltolerans, och man måste agera mot de problem som uppstår. Man måste också jobba med kulturen överlag.

Det finns andra delar i detta. DN har börjat granska det här. Häromdagen gjordes en granskning om extremism kopplad till skolan. Många elever upplever att det finns extremistiska uttryck och extremister som försöker propagera genom elever. En oerhört viktig trygghetsfråga är att lyfta fram att skolan inte är en allmän plats där man kan sätta upp en massa politiska budskap.

Skolan har en tydlig värdegrund att följa. Det som är gemensamt är det demokratiska värdet, och det är otroligt starkt. Det är väldigt viktigt att värna detta för att skapa trygghet för alla elever. Man måste jobba med dessa frågor, och där har elevhälsan en jätteviktig roll. Att lärare har tid med sina elever är också otroligt viktigt. Andra delar är till exempel studie- och yrkesvägledning och specialpedagogisk kompetens.

Alla dessa saker spelar jättestor roll för att skapa en trygg miljö. Det är viktigt att tala om skolan som en del av samhället men också om skolans problem som är tydligt uttalat.

Erik Nordlund, Sveriges elevråd: Jag håller med föregående talare. Skolan är en del av samhället, och skolan fostrar också på något sätt dem som lever i samhället.

När nya fenomen kommer, såsom internet, är det viktigt att man i den värdegrund som man diskuterar med eleverna om också tar upp internet. Som någon tidigare sa sker mycket på internet inom skolan, men det är för att skolan är en del av samhället.

Bara för att man sedan slutar skolan eller befinner sig utanför skolan slutar inte problemen. Man måste ta upp detta. Jag tror att det är väldigt viktigt att man även tar upp detta i undervisningen och hur man använder den här formen av kommunikation.

Vi måste alltid komma ihåg att det ofta finns underliggande faktorer. Här måste det förebyggande arbetet bli mycket bättre. Det gäller bland annat elevhälsan; den psykiska elevhälsan måste tas på större allvar. Elever mår sämre. Även om det inte ges uttryck för det i dessa sammanhang finns det ändå elever som mår sämre och behöver en bättre psykisk elevhälsa.

Jag tror också att det är viktigt att vi talar om lärare även om det nu handlar om elever. Mer stressade lärare ger nämligen mer stressade elever. Om lärare kan få mer tid för att vara lärare har de också möjlighet att bryta anonymiteten.

Exempelvis har en skola i Sättra arbetat mycket med detta. Det gjorde att den skolan har blivit tryggare. Alla lärare har ett ansikte på eleverna, och eleverna känner sig uppskattade och önskade. Lite av plikten försvinner då. Man går till skolan för att man vill vara där och inte för att staten, lärare och föräldrar säger att man måste.

Vice ordföranden: Vi ska alldeles strax ta en paus, men jag har en fråga kvar. Ni får gärna svara kort på den.

Om man tänker sig att det här är ett stort samhällsproblem, vad är det då som gör att det fungerar bra i skolan ibland och ibland inte? I tidigare paneler lyfte man bland annat upp två saker som återkom.

Det finns en gemensam bild av vilka regler som ska gälla på skolan och att dessa följs av alla. En annan bild som har kommit fram från både Skolinspektionen och Skolverket är att det som ibland triggar igång det hela är att eleverna inte känner sig utmanade på rätt nivå. En del tycker att det händer för lite, och en del hänger inte med alls. Då gör man något annat i stället.

Känner ni igen er i den bilden?

Erik Nordlund, Sveriges elevråd: Det gör jag absolut. Att lägga undervisningen på rätt nivå för individen är en utmaning. Eleverna själva måste få kunna berätta vad de har för olika utmaningar men även vad de tycker är lätt och där de vill ha fler utmaningar. Bara för att man befinner sig i skolan är man inte tankeläsare.

Jag tror också att det är väldigt viktigt att ... Förlåt, kan du ställa om frågan?

Vice ordföranden: Jag frågade om gemensamma regler som man har ställt upp.

Erik Nordlund, Sveriges elevråd: Just det. Dessa gemensamma regler bör tas fram av elever, lärare och skolledare tillsammans. Det finns bevis för att de följs bäst då.

Men skolan är ju också en del av samhället. I exempelvis socioekonomiskt utsatta områden finns det större tendens att ordningsregler bryts eller inte upprätthålls. Det är ett problem som måste tas om hand i hela samhället. Det gäller inte bara skolan.

Skolan fostrar medborgarna, som sedan efter skolan ska vara en del av samhället. Där har skolan en otroligt viktig roll.

Disa Horner, metoo-uppropet #tystiklassen: Skulle du kunna upprepa frågan?

Vice ordföranden: Känner du igen dig i bilden, som i alla fall jag fick tidigare, att det som ibland triggat igång oron i klassrummet är att eleverna inte känner sig tillräckligt stimulerade eller inte hänger med alls utan därför gör något annat i stället?

Disa Horner, metoo-uppropet #tystiklassen: Jag kan känna igen mig i det. Det finns väldigt många understimulerade elever som egentligen skulle behöva större utmaningar. Men om det exempelvis finns otroliga problem i klassen läggs hela undervisningen på en lägre nivå. Det är såklart bra för de elever som behöver det, men samtidigt finns då en stor grupp elever som blir understimulerade och som börjar prata.

Det här hör också ihop med bristen på lärare och lärartätheten. Jag tror att alla kan se bilden framför sig av en enda lärare i klassrummet. Den läraren ska gå ett varv runt och hjälpa alla. Kanske sitter en person med en matteuppgift som är jättesvår, och det tar 25 minuter innan läraren kommer dit. Han eller hon får då hjälp i två minuter. Det här gör att man inte känner sig trygg utan frustrerad, och detta är den ultimata förutsättningen för att man ska börja prata. Det är då det sker.

Om man verkligen är inne i sina uppgifter, blir stimulerad, tycker att det är roligt och känner sig respekterad av sin lärare, om läraren har ett bra ledarskap och eleven får hjälp skulle det inte finnas så stora problem som det finns i dag. Jag tror att mycket handlar om att alla elever behöver mer tid.

Jakob Amnér, Sveriges elevråd – Svea: Mer tid till alla elever tror också jag verkligen är jätteviktigt. Man måste stärka de tidiga insatserna så att man jobbar bort detta. Det blir också ett problem om man har elever som är på olika nivå när de börja komma upp i åldrarna. Man måste tidigt jobba med stödinsatser för att säkerställa att alla elever når de nivåer de behöver ligga på.

Men man måste också individanpassa. Man kan jobba för att slippa de här problemen, exempelvis med att ha två lärare i samma klassrum. Det är ett bra exempel på metoder för att komma åt sådant. Då krävs dock väldigt många fler lärare, men även att man renodlar yrket så att de hinner med att göra det de ska.

Vad gäller den andra frågan som hängde ihop med samhället tror jag att en jätteviktig del är att tala om demokrati i samhället i stort. Man behöver tala om och se hur viktigt det är att alla människor känner att de har inflytande i det samhälle de lever i och det sammanhang de befinner sig i. Detta är viktigt för motivationen och för att man ska känna tillhörighet och får vara inkluderad. Jag tror att man kan lyfta upp detta på en högre samhällsnivå, för detta är viktigt överlag när man talar om trygghet.

I skolan blir det här konkret och tydligt. För att se olikheterna handlar det mycket om att man jobbar bra med förebyggande insatser och arbetar tillsammans i hela skolan. Det handlar om att inkludera både eleverna och all personal. Man måste se att bara för att eleverna pratar med lärarna är problemet inte löst. Man måste inkludera elevhälsan och studie- och yrkesvägledarna för att få med hela skolan i en dialog tillsammans. Detta tror jag är ett framgångsrecept och kan vara en tydlig signal om vilka som lyckas bra och vilka som lyckas mindre bra.

Jakob Flärdh Aspegren, Friends: Som en sista kommentar till det du inledde med när det gäller trygghetsregler och disciplinära åtgärder var vi ju lite inne på detta i den föregående diskussionen när det handlade om förtroendefulla relationer. Vi märker ganska tydligt att en stor andel elever inte har förtroende för de vuxna i skolan när det handlar om de här frågorna.

Visst tar det tid att skapa förtroende. Men det som elever pratar med oss om handlar mycket om att lärarna kanske inte agerar när de hör ”Jävla hora” i korridoren eller när de ser saker och ting som sker. Eleverna har stenkoll på om det finns vuxna i skolan som ser eller hör detta och inte agerar.

Där måste vi vara tydliga med vilka förväntningar vi har gentemot de vuxna i skolan. Det behöver inte handla om att skjuta upp starten på den egna lektionen för att ha ett samtal på en kvart om hur dessa uttryck bidrar till heteronormativa strukturer. Det räcker med att bara markera. Då har man i alla fall visat för alla elever runt omkring att detta inte är okej. Detta tar kanske tre sekunder, och jag vill hävda att alla faktiskt har tid till det.

Det här är oerhört viktigt för att eleverna ska känna att vuxenvärlden tar dessa frågor på allvar. Vi behöver jobba mycket med detta.

I våra studier har vi sett att det bara är en av fem elever som alltid berättar för de vuxna i skolan när de själva ser att kränkningar sker. Det här är alldeles för dåligt. Då får vi en vuxenvärld i skolan som inte ens vet vad de ska agera mot, och då kommer vi heller aldrig att komma vidare. Därför är det oerhört viktigt att alltid åtminstone markera.

Vice ordföranden: Tack för kloka inlägg! Det är nu dags för en paus för att smälta, fundera och diskutera vidare. Vi återsamlas 10.55, och då får vi lyssna till vad forskningen säger om detta.

(Applåder)

Thomas Strand (S): Det är dags att börja andra halvlek i vår utfrågning. Nu ska vi få lyssna på två röster från forskningen. Det är dels Jan Håkansson, som är universitetslektor vid Linnéuniversitetet, dels Marcus Samuelsson, som är docent vid Högskolan Väst.

Jan Håkansson, Linnéuniversitetet: Tack så mycket för inbjudan till denna utfrågning! Jag heter som sagt Jan Håkansson och kommer från Linnéuniversitet i Växjö och Kalmar. Jag forskar om pedagogik och har undervisat på rektorsprogrammet och lärarutbildningen i väldigt många år.

Rubriken för denna del – ”Vad säger forskningen?” – är ganska uppfordrande, men jag ska försöka ge några exempel utifrån mitt perspektiv. Det har i mycket handlat om att arbeta med praktisknära studier av skolförbättring och kvalitet i skolan. Det har egentligen också handlat om att arbeta med översikter av forskning på området. Det kanske inte specifikt har handlat om studier och trygghet utan mer om skolförbättring och kvalitet.

Som svar på frågan ”Vad säger forskningen?” kan man säga att för mycket av det som har sagts tidigare här i dag finns det ett väldigt starkt stöd i forskningen. Många av de hållpunkter som ni har tagit fram i dag och principerna för hur man arbetar med detta är väl belagda.

Frågan om trygghet och studier är ett slags evig fråga. Någon i panelen sa att den här frågan arbetar man med varje dag. Det stämmer. Att många interaktioner pågår är karaktären på mänsklig verksamhet, särskilt i en skola.

Därför kommer vi inte att ha arbetat färdigt med frågan om trygghet och studier i och med denna utfrågning, utan den lär vi ständigt få arbeta med.

Jag tänkte ge en liten infallsvinkel vad gäller den juridiska delen av frågan om trygghet och studier. Vi har mycket bra förutsättningar för att arbeta med dessa frågor. När man tittar bakåt i tiden har detta också funnits med. Jag gick faktiskt tillbaka och tittade lite. Skolöverstyrelsen gav i slutet av 1950-talet ut *Allmänna anvisningar för undervisning och fostran på skolans högre stadier*.

Det är väldigt mycket likheter med det som man i dag hittar på Skolverkets hemsida om tillämpningen av skollagens regler om trygghets- och studier. När man tittar på studier på det här området finns det väldigt många ämnen som inriktar sig på detta. Även i mitt ämne, pedagogik, studeras det från olika infallsvinklar. Det gäller också socialpsykologi.

När en kollega till mig hörde att jag skulle åka hit tipsade han mig om en studie från Örebro universitet som är väldigt intressant. Den handlar om utsatta elevers maktlöshet – en studie om elevers sociala samvaro som förbättringsarbete i årskurs 8–9. Arbetet handlar om att kartlägga maktstrukturer i klassrummet mellan elever som man i sin tur använder som grund för förbättringsarbete i direkt samverkan med eleverna.

Jag är inte själv så insatt i den studien, men det är bara ett exempel på att det finns mycket forskning på det här området. För min del tänkte jag som ett bidrag att utifrån forskningsöversikter titta på vad det är som påverkar elevens

lärande och studieresultat. Där ingår naturligtvis frågan om trygghet och studiero.

Jag tänkte lyfta fram två punkter och dra någon typ av slutsats kring dem. De forskningsöversikter som jag har jobbat med handlar om skolans inre arbete, framgångsfaktorer i undervisning, skolförbättring och måluppfyllelse. Just nu håller jag på med pedagogiskt ledarskap.

Den första punkten är studiero som en följd av en god lärandemiljö, främst undervisning men också andra interaktioner och möten som sker på en skola. Det är vissa aspekter som framträder väldigt tydligt när man tittar på vad en god lärandemiljö är. Det är ett stödjande och omhändertagande klimat, fokus på uppgiftsorientering hos eleverna – alltså att stärka elevers engagemang för studier – och väl avvägda förväntningar, varken för höga eller för låga.

Att jag säger så bygger på att jag träffar väldigt många elever när jag gör den här typen av samverkan med skolor och följeforskning, som vi kallar det. Vi möter många elever och diskuterar med dem om vilka förväntningar som ställs på eleverna. Just detta med att kalibrera förväntningarna verkar vara väldigt viktigt. Eleverna behöver känna att de blir utmanade utifrån sin nivå, sina förutsättningar och sina behov.

Som exempel på vad som är en god lärandemiljö kan jag nämna en meningsfull klassrumskommunikation. Där finns det en koppling mellan det som skolan arbetar med och livet utanför skolan.

Den andra punkten handlar om en studiero som en följd av en integrerad och gedigen lärarkompetens. Det baserar jag på den mängd av studier som finns om lärarens betydelse för elevers studieresultat, lärande, studiero och så vidare. Det bygger jag på en dansk forskningsöversikt som kom för rätt så många år sedan, men som fortfarande är hållbar där man lyfter fram tre delar av lärarkompetens: relationell kompetens, ledarkompetens och didaktisk kompetens.

Det intressanta med en sådan indelning av läraryrket i olika kompetenser som samspelar där två av kompetenserna – den relationella och ledarkompetensen – mycket handlar om mötet mellan lärare och elev. Den didaktiska kompetensen handlar om ämneskunnandet, undervisningsmetoder och så vidare. Men det räcker inte med didaktisk kompetens, utan den relationella och ledarkompetensen är så ofantligt viktiga.

Det som förvånade mig när jag läste sammanställningen av den danska forskningsöversikten var att dessa saker inverkar på studieprestationen. De sociala och interaktiva sidorna av läraryrket inverkar starkt på hur mycket eleverna lär sig.

Som många av er tidigare har sagt är inte trygghet och studiero en isolerad del som man kan åtgärda, utan det är en integrerad del av hela livet på skolan och en väldigt stark integrerad del av undervisningen.

Den slutsats som jag vill lyfta fram är att gedigen och integrerad lärarkompetens och bra undervisning bidrar till studiero och lärande.

Marcus Samuelsson, Höskolan Väst: Tack, för möjligheten att komma hit! Tack för möjligheten att höra att vi faktiskt verkar vara ganska överens! Jan och jag som forskare verkar ha ganska mycket gemensamt, men jag ska försöka att göra mitt bästa för att komplettera det som Jan har sagt och ta min ingång i det hela.

Jag börjar med att påstå – vilket ni alla kommer att hålla med om – att känna sig säker och trygg socialt, känslomässigt, intellektuellt, fysiskt och psykiskt är ett grundläggande mänskligt behov. Detta gäller särskilt elever som under sin uppväxt tillbringar uppemot 25 000 timmar i skolan som institution.

Ansvar för tryggheten och studieron kommer att ligga på de vuxna i skolan. Det är skolledare, lärare och personal. Men det ligger också hos, som jag har varit inne på, vårdnadshavare. En del av det kan också tillskrivas elever.

John Hattie, från Nya Zeeland, men som nu jobbar i Australien, säger att det är vissa lärare som gör vissa saker med en viss attityd eller övertygelse som verkligen gör skillnad. Jag tycker att det är värdefullt att lyfta fram några av de lärare som gör skillnad som goda exempel. Annars blir det mycket prat om det som inte fungerar och om resultat som man inte når upp till. Jag har därför valt en lite annan ingång.

Vi kan konstatera att många svenska lärare och forskare känner igen sig i det som Hattie säger. Det vet de redan, men det som Hattie inte säger så mycket om är hur det går till när man gör skillnad. Vad är det som man egentligen gör när man gör skillnad? Vi vet lite grann om det, och jag ska försöka att uppehålla mig vid det genom kvalitativa och kvantitativa exempel från sådant som jag har sett. Det handlar om lärare som verkar i det som vi kallar för förtroendefulla atmosfärer.

Jag börjar med ett sådant exempel om en lärare som jag följde. Läraren mötte sin nya klass 1, mötte eleverna vid dörren och släppte in dem i sitt klassrum. Läraren hälsade på var och en av dem och utstrålade glädje och lust över att möta eleverna. Läraren gick in längst fram i salen, ställde sig och började med att säga:

– Vad roligt det är att se er! Det här har jag längtat efter. Det här har jag sett fram emot. Och vet ni vad, jag vet massor om er. Jag vet inte bara vad ni heter, jag vet också vem av er som behöver ligga ned och läsa, vem av er som kan sitta tyst och stilla, vem av er som behöver hoppa hopprep en stund, vem av er som jag behöver lägga handen på axeln på och vem av er som behöver gå en sväng i klassrummet. Allt det här vet jag, så då behöver ni inte bry er om det. Ni kan släppa det, för det har jag koll på.

När jag satt där som observatör såg jag att eleverna tänkte: Åh, vad skönt. Det handlar om att den här läraren erbjöd en utvecklande lärmiljö. Det handlar om det som holländska forskare har pratat om som lärares anknytning och lärares kontroll. Anknytningen handlar om omsorg och ett emotionellt avstånd där läraren visar att han eller hon vill vara en viktig vuxenperson. I sådana miljöer blir det så småningom möjligt för elever att göra det som vi kallar socialt produktiva val, det vill säga att man inte måste bli det som ens föräldrar är.

Det handlar också om kontroll, att läraren känner till vad var och ens behov består av. Det handlar om en acceptans för var och en, någonting som läraren lägger grunden för genom tydlig ledning och klara förväntningar. Det handlar också om det som Hamre och kollegor pratar om som emotionellt stöd, organiserade klassrum och stöd för inläring. Mycket av det har vi hört en del av innan. Det finns en öppenhet för elevernas intresse, elevernas motivation och åsikter. Det handlar också om att läraren använder olika slags metoder för att göra det möjligt för alla elever att utvecklas och lära sig. Man använder också olika arbetsformer för att få till det som vi pratar om som ett bra inlärningsklimat.

I ett annat exempel ställde läraren upp sina elever utanför klassrummet innan de släpptes in i klassrummet. Dessa exempel är från grundskolans tidigare årskurser. Det är där som detta grundläggs. Det vet vi från stora undersökningar i Stockholms stad där resultaten sjunker. Ju äldre eleverna blir, desto otryggare känner de sig i skolan. Det får mindre stöd för sitt lärande och sin utveckling.

Eleverna ställdes upp, jackor hängdes på plats, skorna ställdes in och läraren övervakade det hela med motivet att det utanför klassrummet skulle vara som snyggast och bäst ordning. När städerskan kommer och ser detta blir hon lycklig.

När läraren har släppt in eleverna i klassrummet börjar hon berätta att hon var ute på rasten, att hon är rastvakt varje dag, inte för att hon inte gillar kaffe utan därför att hon vill vara där eleverna är.

– Om jag styr upp och får reda på vad ni gör på rasten kan jag prata med er om det som händer på innebandyplanen eller vid gungorna. När vi sedan kommer in i klassrummet är vi klara med det. Då kan vi ägna oss åt undervisning.

Det här var den lärarens sätt att skilja på det som händer ute och det som händer inne och ändå överbrygga och visa på något slags ömsesidigt beroende mellan det som sker i klassrummet och det som händer ute.

Mitchell och kollegor konstaterar att elever vill kunna lita på sina lärare. Ju mer de litar på sina lärare, desto tryggare känner de sig. Ju tryggare de känner sig, desto mer kan de lita på sina lärare. Det finns alltså ett ömsesidigt beroende.

Elever vill också att läraren ingriper, och detta är ingenting nytt. Det konstaterade Husén och kollegor i Sverige redan på 1950-talet, att det finns någonting som kan kallas för ingripandebenägenhet, det vill säga lärares vilja att gripa in i situationer. Så det är ingenting nytt. John var också inne på att vi har känt till det sedan länge. Det finns resultat på det.

Elever vill också ha förutsägbara strukturer och begripliga normer som den här läraren visade upp. Det handlar om deras individuella faktorer. De vill kunna känna att de har en relation till sin lärare och till sina kompisar. Ibland har de det lite jobbigare, och då måste läraren lägga ned mer tid på dem och jobba kompensatoriskt för att alla ska komma med.

Via studien från Thapa och kollegor vet vi också att jobbar man under de tidiga åren kan man reducera skolk i högstadiet och på gymnasiet. Man kan grundlägga och modellera beteenden tidigt i skolan som eleverna har nytta av senare.

Elever som trivs i skolan vill vara där mera. Elevens känsla av säkerhet påverkas av de närvarande vuxna i skolan, i klassrummet och utanför klassrummet på skolgården.

Sammanfattningsvis skulle man nog kunna påstå att mycket av forskningen handlar om det som jag förkortar som FLMU, nämligen skolledares och lärares förebyggande långsiktiga målmedvetna och uthålliga arbete. Om vi kan komma överens om att jobba med det här, kommer vi över tid att kunna göra skillnad.

Ordföranden: Då ska vi se hur detta går till i praktiken, se om forskning och praktik stämmer helt och fullt. Vi ska få lyssna på olika exempel på hur man har jobbat i olika skolor.

Jan Dahlin, Internationella Engelska Skolan: Hejsan allihop! Tack för att jag fick komma hit. Jag är inte van att stå i sådana här talarstolar, det var inte så jag som före detta rektor nio år i Karlstad upplevde att jag var nära klassen eller människor. Men jag gör ett undantag eftersom det är här som ljudet finns.

Jag är det som man kan kalla operativ chef i Engelska skolan med ansvar för 17 skolor. Jag stöder rektorerna och ledningsgrupperna i att de helt enkelt ska göra sitt jobb.

Som sagt var jag tidigare rektor i nio år i Karlstad, så jag har en hygglig bakgrund när det gäller skoldrift. Men jag är en odd bird in the assembly därför att jag egentligen är sprungen ur kommersiellt näringsliv, så jag ser nog lite annorlunda på ledarskap.

Det är fascinerande hur mycket man lär sig en sådan här dag. Jag vet inte hur jag ska kunna dela med mig av allting som jag vill dela med mig av under dessa sju minuter.

Jag kan dock känna att vi pratar väldigt mycket om vad vi vill, vad vi behöver, vad som gäller, vad forskningen säger och så vidare. Det är så mycket klokskap hela tiden. Det rör mig, måste jag säga, men jag skulle hellre vilja fokusera på det som jag tycker att vi glömmer. Det är hur:et och tekniken. Hur ska vi göra det?

Som ni vet är vi i Engelska skolan ganska osvenska. 43 procent av våra undervisande kolleger kommer från angloamerikanska länder. De är behöriga på samma villkor som våra svenska kollegor. De har en annan syn på utbildning, lärande och skolans miljö. Jag vill sticka ut hakan och påstå att de är vana vid att eleverna generellt sett tycker att skolan är lite viktigare än som man generellt ser det i Sverige.

Det är viktigt att vara i skolan. Det är viktigt att jobba i skolan. Det är viktigt att göra ett bra jobb. I något av de ungas vittnesmål sades det att det inte är

coolt att vara duktig, att lyckas bra i skolan. Det tycker vi att det är. Vi höjer kunskapsnivån i skolan. Det får vi ibland kritik för. Det heter då att vi trycker på och tvingar eleverna, men jag försäkrar att det gör vi inte. Vi uppmuntrar till aktivt lärande.

Vi har tre ben:

Det första är calm learning environment, alltså trygg lugn, sansad, trevlig skolmiljö.

Det andra är high academic aspirations. Vi trycker på lite grann för vi hävdar att det är bra att lära sig. Kom igen, du kan lite till, säger vi. Med andra ord gör vi lite så, men med ett mycket stort mått av kärlek.

Det tredje är bilingualism, alltså tvåspråkighet. Nästan 50 procent av lärarna är sprungna ur engelsktalande lärosäten.

Det här är vad vi står på, det är vår bas. Det här är vad vi gör. Jag tänkte att jag skulle ta er med på tekniken under en dags resa.

När våra elever kommer till skolan möter de till exempel mig som rektor eller biträdande rektor. Då säger jag till alla: Good morning, welcome to school. Någon sa här att det är viktigt att känna sig välkommen till skolan. Det här gör vi varje morgon.

I går och i förrgår besökte jag våra skolor i Årsta, Enskede och Tyresö, och jag såg det med egna ögon. Då blev jag faktiskt lite rörd. Rektorer och biträdande rektorer står där i kyla, regn och elände och säger god morgon. De säger: Come on in.

Eleverna går till sina skåp och tar av sig sina mössor. Man har satt telefonen i sin bagsack. Man hänger av sig ytterkläderna, tar med sig sina böcker, sin dator, sin Ipad, sina pennor eller vad det kan vara. Man går till klassrummet och när läraren kommer finns det en inre mental kod. Då linar vi upp eleverna på två led. Någon kan tycka att det är konservativt, och ni får gärna tycka det, men vi gör så och det fungerar om man är 7 eller 17 år. Det skapar ett momentum som säger: Nu börjar arbetet.

Läraren ställer sig längst fram och ser till att det är lugnt och fint i ledet. Sedan går eleverna in i klassrummet och förblir stående vid sina arbetsbord och hälsar: Good morning students in 8 A, good morning mr Williams or whoever it is. Please be seated. Det är också ett momentum som säger: Nu börjar jobbet.

En pedagogisk strukturell och viktig miljö är att det på whiteboarden står ungefär vad som ska hända på lektionen. Vi börjar med det, sedan fortsätter vi med det, sedan går vi vidare till det, sedan har vi en stunds reflexion, sedan har vi kanske lite grupparbete. Det är ett stöd för läraren som efter ett tag kan säga: Fine, time for one minute's break.

Åsa nämnde alla elever med särskilda behov. Vi tänker så. The lining up procedure gynnar faktiskt alla i elevkapitalet, inte minst elever med särskilda behov. De behöver boxar, rutor och de vill veta när och var och hur.

Sedan genomförs lektionen. Vill man ha hjälp räcker man upp handen. Man skriker inte: Öhh, majjen, Ragnar, Bertil, jag fattar inte! Det går inte till så hos oss. Man räcker upp handen. Det är för att visa respekt även mot medarbetarna,

lärarna. Man kallar inte en lärare vad som helst, utan man visar respekt gentemot en kompetens, en auktoritet, nämligen läraren. Då får man hjälp så småningom.

Lektionen genomförs. Innehållet i det pedagogiska arbetet är självfallet oerhört viktigt, att det finns en differentiering, att man vänder sig till olika människor, att man vet att det finns olika behov i klassrummet, att det är precis som en av forskarna sa någon som kanske behöver hoppa hopprep, men vi tillåter inte hopprepshoppning, kan jag säga. Men om någon behöver en liten break för att gå ut en stund då gör man det.

Lektionen går vidare. Man börjar närma sig slutet. Det finns inga tuggummin och inga telefoner. Jag har sett i den här salen under den pågående informationen att en del har använt sina mobiler. Jag vet inte om det är helt rätt, men man kanske gör så här. Jag tycker inte att man ska göra det, inte som elev heller. Då blir det inget fokus i klassrummet. Man visar då inte respekt gentemot lärarna, kollegorna och kamraterna. Då uppstår det inte ett aktivt lärande.

Sedan rundar man av lektionen. Man pusslar ihop, man tar sina saker, man skrapar ihop suddmjöl, man skjuter in stolen eller ställer stolen ovanpå bänken ifall det är sista lektionen, så att städerskorna kan städa – en liten hjälp till hjälp helt enkelt. Man ställer sig upp och tackar för en bra lektion. Läraren tackar för en bra lektion. Många gånger har man en liten reflekterande stund där man frågar om det har varit en bra lektion. Har läraren gjort sitt jobb? Sedan får man lite input.

Det uppstår en relationell miljö som betyder att det skapas en trust och en känsla av att man vill gå dit igen. Man lämnar och kanske går hem, kanske till en ny lektion. Man går ut, man går på rast.

Ni pratar om detta med rastvakt. Jag hade som rektor i nio år i Karlstad break duty tre gånger i veckan. Då var jag med och spelade pingis, basket eller vad det kunde vara. Det ingick i min ledarroll. Vi gjorde så, men jag säger inte att andra modeller är fel.

När man går hem tar man sina saker i skåpet och går ut från skolområdet. Då kan man ta fram sin telefon. Man kan stoppa in tuggummi i munnen. Man går till bussen, till bilen eller till sin cykel. Går man till bussen möter man en bus stop-host som ser till att det går någorlunda bra. Ni vet att det kan vara lite harmageddon vid en busshållplats när skolan är slut klockan tre och 170 barn ska åka hem. Då bestämmer bus host att det fungerar bra, att man går ombord på ett sjyst sätt helt enkelt. Man säger: Bye, see you tomorrow.

Med respekt säger man i början välkommen och i slutet: See you tomorrow.

Vi gör det här och jag vill också i ödmjukhetens namn säga att vi har även elever som testar vårt system. Det är en myt att vi bara har elever från välmotiverade, välbärgade föräldrar och familjer, men så är det inte. Elever från andra kulturer i vår koncern består av 34 procent. Riksgenomsnittet ligger på ca 24–25 procent. Det har inte med dem att göra, för vi talar bara om våra elever.

Det är väldigt viktigt att notera att också vi har elever som testar och som inte vill vara i skolan, som är hemmasittare. Vi har samma ansvar för dem,

men vi jobbar med det because we walk the talk and today is these procedures, tomorrow is the same procedures – är det inte så de säger på nyårsafton?

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Hej och tack så mycket för inbjudan! Kul att vara här.

Den här bilden är en samlad bild från vår personal och våra elever. Alla fick välja ett ord. Så här tycker jag att man ska ha det. Man ska kunna säga wow om sin skola.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Jag arbetade som rektor på Rosengårdsskolan till för två veckor sedan.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Jag är tillförordnad rektor på Rosengårdsskolan.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Det här är vår skola. Vi kommer från Malmö och där är himlen alltid himmelsblå.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Vi kommer från en F-6-skola med ungefär 400 elever. Vi har också en grundsärskola och en särskild undervisningsgrupp.

Skolan ligger i ett utanförskapsområde som heter Herrgården i Rosengård. Alla våra elever har svenska som andraspråk, men vi har en svensk elev.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Varje elevs bästa skola, det är väl det som vi vill ha, tänker jag. Rosengårdsskolan är säkert av många känd som en skola i kaos. Det var då, men så är det inte i dag.

Vår förvaltning har tagit ett stort ansvar för att alla skolor ska bli varje elevs bästa skola. Vi jobbar tillsammans med vår strategi och den vision som är utarbetad. Alla skolledare jobbar tillsammans. Det startade för fyra fem år sedan när vi blev en grundskola.

Vi jobbar vidare. I dag går alla skolledare international schoolleadershipsutbildning för att ytterligare fästa blicken framåt.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Hur gjorde vi då för att skapa varje elevs bästa skola? Jo, vi startade med en analys av vår egen verksamhet. Var befinner vi oss nu? Vad är vår målbild? Vart är vi på väg? Vilka är våra styrkor? Vad har vi för utmaningar?

Då kom vi fram till att det som vi behöver jobba med är att arbeta mot högre måluppfyllelse för alla elever och i alla ämnen. Det har vi gjort genom att höja kvaliteten på undervisningen: att hela tiden arbeta målfokuserat med fokus på

kunskap. På det här sättet har vi också lyckats att skapa trygghet och studiero för våra elever.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Systematik är viktigt, att man har ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete där analysen är en gemensam återkommande fråga.

Dessa två skrifter valde jag att fokusera på när jag kom till Rosengårdsskolan som rektor för fyra år sedan. Jag såg ju att det var väldigt många av våra elever som stökade därför att de inte riktigt visste vad de skulle göra eller hur de skulle göra det. De hade rätt att få en undervisning som var anpassad för dem. All personal jobbade med detta. Elevhälsoteamet var en viktig del här. De hjälpte oss i skolledningen att få ”fnurr” på det hela.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Det här är en modell som vi ofta återkommer till. Ledning och stimulans ligger som den största delen i botten. Det är det som alla elever får inom ramen för den ordinarie undervisningen. I stället för att ge många elever särskilt stöd utanför klassrummet försöker vi att ge så många som möjligt så mycket stöd som möjligt i klassrummet inom den ordinarie undervisningen. Det är vårt fokus.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Vi har varit granskade. Man bestämde sig för att göra en granskning av 15 grundskolor i Sverige. Tre skolor klarade sig, och vi var en av dem. Då tittade man på det här med extraanpassningarna.

Det var en väldigt stolt stund för mig som rektor att möta min personal i en något liknande, fast mindre sal än den här. Det var tårar som föll. Det har varit en skola som har varit hårt utsatt, där man satt likhetstecken med – inte trygghet och studier – kaos och oordning. Då är det väldigt skönt att få ett beslut av den typen.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Om man vill läsa mer om det här arbetet finns det en rapport om framgångsfaktorerna. Det finns också ett jättebra stödmaterial på SPSM:s hemsida där man har filmat bland annat på Rosengårdsskolan. Då får man möta några av våra elever som pratar om det här arbetet.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Jag vet att när SPSM var och filmade hos oss så sa man: Vi har inte mött några elever som pratar om det här så som era elever, och de använder ord och begrepp som vi aldrig har hört förut. Detta är på Rosengårdsskolan där alla elever har ett annat modersmål än svenska. Så hur svårt kan det vara?

Det handlar om hur vi ser på våra elever, hur vi ser på de resurser vi har och hur vi som skolledare arbetar med detta.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Vi har väldigt mycket struktur på vår skola, för vi ser att struktur skapar ordning och reda, trygghet och studiero. Varje lektion startar på samma sätt oavsett ämne och oavsett vilken årskurs du är i och vilket klassrum du är i. Det finns alltid en tydlig struktur för eleverna att hålla sig till. Det blir aldrig någon överraskning.

Vi jobbar också väldigt målfokuserat på våra lektioner så att eleverna vet: Vad är det jag ska lära mig på den här lektionen? Var ska jag vara när lektionen är slut? Vad ska jag kunna då? Vad ska jag ha visat att jag kan?

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Och så var det det här med eleven igen. På den här bilden står det: Så här vill jag ha det i skolan.

Vi måste ställa den frågan till våra elever, för det är för dem vi är här.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Våra elever är väldigt duktiga på att själva tala om hur de vill ha det och vad de behöver för extraanpassningar.

För att ytterligare stötta eleverna under lektionen och i det arbete de kanske ibland ska göra självständigt har vi många stödstrukturer så att de alltid har en mall, en modell, att falla tillbaka på. Vi lämnar dem aldrig ensamma i arbetet.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Den här bilden visar en riktigt kul tidningsrubrik – inte en som man har varit van vid tidigare: ”Rosengårds revansch”. Den kom efter att vi hade blivit granskade av både SPSM och Skolinspektionen och efter en tillsyn och äntligen fick kredd för det jobb vi har gjort.

Fantastiska lärare, fantastisk personal och underbara elever möts vi av varje dag.

På den här bilden ser ni hur ett grönt protokoll ser ut!

(Applåder)

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Jag skulle vilja lägga till att det går att skapa trygghet och studiero utan att ha jättemycket fokus på ordningsregler.

”Ordningsregler” är ett ord jag har hört många gånger här i dag, men jag är inte helt säker på att det är vägen att gå. Vi pratar inte jättemycket om ordningsreglerna. De finns där, vi har dem och eleverna är delaktiga i att ta fram dem, men klassrumssituationen och klassrumsklimatet är det som kommer först.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Undervisningen i centrum, eleven i centrum – det är där vi bygger. Allting har resulterat i det här, en modell, som ni nu ser på bilden, som också är den sista bild vi ska visa. Den har alla anställda på vår skola. Där står allt man behöver veta. Det är så vi jobbar.

Cecilia Larsson-Ståhl, Rosengårdsskolan i Malmö: Det startar i klassrummet och det finns i modellen. Det finns också i modellen hur man gör vid övergångar från klassrummet till skolrestaurangen, från klassrummet ut på rast, hur man möter eleverna på morgonen och allt det som vi hörde här tidigare att man gör på Engelska skolan också. Allt detta finns i vår modell, så när ny personal kommer – med tanke på den rotation som finns i lärarkåren – ska de veta vad som gäller på Rosengårdsskolan.

Vi tycker att det är oerhört viktigt med tydlighet för alla, inte bara för barnen utan även för de vuxna.

(Applåder)

Ordföranden: Jag lämnar ordet till Susanna Silow som ersätter Magdalena Norin vars namn jag tror stod med i ett tidigare program.

Susanna Silow, Järvenskolan Tallås i Katrineholm: Jag heter alltså inte Magdalena Norin, utan hon är min rektor. Jag är lärare och jämställdhetsombud på Järvenskolan Tallås. Jag ska berätta lite grann om hur vi har jobbat med att skapa trygghet och trivsel på vår skola.

Det finns flera delar i det här, och en av de delarna är att vi jobbar med normkritik. Det gör vi ganska brett. Det handlar inte bara om att arbeta normkritiskt i olika ämnen till exempel, utan det är någonting som ska genomsyra hela verksamheten, bland annat arbetet i elevrådet.

Vi började med det här 2015. Vi har gjort det på lite olika sätt. Vi har haft en förstelärare i genusmedveten styrning i klassrummet. Vi har jobbat med normkritik. Vi har jobbat med olika metodmaterial. Vi har jobbat med personalen. Vi har fått pengar av SKL för att arbeta med maskulinitet och jämställdhet i skolan.

Det här går in i allting som vi gör som utvecklingsarbete, så vi ser det som ett paraplybegrepp och inte bara som ett projekt. Det här ska ingå i alla ämnen, på alla möten och finnas som en fast punkt på dagordningar. Det ska involvera *alla* människor som finns i vår skola: personal och elever.

Här är en bild av vår affisch från SKL-projektet som vi har varit uppe och presenterat ett par gånger här i Stockholm.

Jag går vidare till de metoder som vi har jobbat med framför allt. Nolltolerans mot skojbråk har ju lyfts många gånger här i dag, och det här handlar såklart om nolltolerans mot riktigt bråk också och om nolltolerans mot kränkande kommentarer.

Eleverna ska kunna vara trygga i skolan. De ska veta att när de kommer till oss ska de inte riskera att utsättas för kränkande kommentarer eller knuffar i korridorerna. Men det här är en stor högstadieskola, och det är ett långsiktigt arbete. Det är inte automatiskt så att bara för att vi arbetar med det här aktivt är allting frid och fröjd, utan vi fortsätter att jobba med det här, och det ska pågå under lång tid framöver.

Normkritiken som skolredskap känns väldigt viktig. Vi jobbar med vår likabehandlingsplan. Vi jobbar med elevrådet med normkritik. Vi har det som en fast punkt på alla dagordningar i ämneslagsmöten och arbetslagsmöten. Det ska ingå ett antal temadagar, det ska finnas med i ämnesövergripande arbeten där vi jobbar inom arbetslagen med alla elever i alla årskurser där de får diskutera vilka normer vi har i samhället och hur de påverkar oss och hur de styr elevernas vardag.

Det här är någonting som eleverna redan från början har sett poängen med. De förstår varför det här är viktigt – kanske snabbare än vad vuxna gör.

Sedan har vi det här med de fasta rutinerna. Lektioner börjar och slutar på samma sätt hos alla lärare. Sker incidenter på skolan hanteras de enligt en fast modell som alla lärare känner till. Samarbetet mellan skola och hem har också en tydlig struktur. Det här tar vi upp på föräldramötena i årskurs åtta till exempel.

Jag har en liten filmhälsning från en elev som går i en särskild undervisningsgrupp på vår skola för elever med samma typ av styrkor som han har. Han jobbar inte riktigt med beställningsuppdrag, utan han har fått i uppgift att berätta om hur vi jobbar med normkritik och hur vi jobbar mot skojbråk. Det var uppdraget från rektor Magdalena till Ruben.

[Eleven Ruben berättar: "Vi lever i ett samhälle som är byggt på normer och strukturer som dikterar människors liv och handlingar. Dessa normer hindrar många människor från att kunna vara de människor de egentligen är och har ofta en mycket negativ effekt på människors liv.

Därför är jag stolt över att gå på en skola som öppet vågar ifrågasätta sexistiska, rasistiska, homofobiska och i övrigt nedvärderande normer i skolan och i samhället.

Att min skola pratar om dessa normer och vi lär oss att ifrågasätta dem och se igenom dem är någonting stort. Vi ser att skolan rör sig fram till en punkt där man i stället för att trycka ned och tvinga in oss ungdomar i raka led för att lära oss att lyda lär oss att ifrågasätta samhällets strukturer och bli goda, demokratiska, fria samhällsmedborgare.

Men framför allt lär det normkritiska arbetet oss att se varandra som likar och medmänniskor, vilket är någonting som verkligen behövs i dessa tider.

Det här är Ruben Nyström, 9L, Järvenskolan Tallås, Katrineholm."]
(Applåder)

De framgångsfaktorer som vi ser i det här arbetet är att vi inte ser det här som ett projekt eller något som ska genomföras fokuserat under ett läsår eller under tre år, utan det här är någonting som vi kommer att fortsätta att jobba

med alltid. Det här är vårt grundläggande uppdrag – att jobba för likabehandling, att jobba normkritiskt eller med ett förebyggande arbete eller med att se eleverna som människor i skolan. Allt det här går hand i hand för oss.

De lever i ett samhälle, som vi var inne på tidigare, som kanske inte är präglad av men drabbat av rasism, sexuella trakasserier och ojämställdhet. Det är en verklighet som eleverna kommer att möta, men vi vill helst inte att de ska möta detta redan i skolan och absolut inte från varandra eller ännu värre, från sina lärare. Skolan ska vara en trygg plats för eleverna. Vi måste hitta sätt att hamna där.

Vår framgångsfaktor är ordning och reda. Eleverna ska veta vad som förväntas av dem. De ska veta vilka ordningsregler som finns och framför allt varför de finns. Elevrådet är med och tar fram ordningsreglerna. Även i klasserna diskuteras vilka ordningsregler vi bör ha och varför.

Vi har koll på varje elev. Lärarna känner eleverna. Eleverna ska känna varandra. Vi arbetar till exempel årskursöverskridande inom arbetslagen för att alla elever ska känna varandra.

Vi har ett starkt och hållbart ledarskap både på skolan och i kommunen som tycker att det här är viktigt. Magdalena, som skulle ha varit här i dag, lyfter verkligen de här frågorna och propsar på att vi måste fortsätta att jobba med dem. Har man inte ett sådant stöd från ledningen blir det väldigt svårt att ha ett ihållande sådant här arbete. Vi har en ansvarskultur som säger att alla elever är allas ansvar. Vi hjälps åt med att få trygga elever och en trygg skola.

Allt det här bygger på att både elever och medarbetare på Tallåsskolan vill göra det som vi gör – vi vill vara där och göra det vi gör.

(Applåder)

Ordföranden: Stort tack för alla inlägg så långt! Vi går nu över till en del i programmet där ledamöterna får möjlighet att ställa frågor till experterna och de medverkande. Tanken är att man ställer en fråga som är ganska specifik och helst också specifikt riktad till någon och inte är hur allmän som helst.

Håkan Bergman (S): Tack för väldigt spännande föredragningar och en diskussion som jag tror har breddat vår diskussion i utbildningsutskottet också när det gäller hur man kan komma till rätta med frågan om trygghet och studiero i skolan.

De båda fackliga organisationerna på lärarsidan tog i panelsamtalet upp behovet av fler vuxna i skolan och att man också söker andra kompetenser i skolan. Det kom också fram i samtalet med elevorganisationerna.

Min fråga är: Vad är det för kompetenser, om vi använder det begreppet, som vi saknar i skolan för att komma till rätta med de här insatserna?

Sedan kan man ju fråga sig om det är det som behövs eller om det är ett förändrat arbetssätt som behövs.

Då blir en fråga till Rosengårdsskolan om de kände att de saknade några kompetenser i den här omvandlingen.

Maria Stockhaus (M): Stort tack för många jätteintressanta dragningar! Det var många som var överens om att vi vet vad som behöver göras men att vi inte får till "huret". Nu gavs några exempel på hur man kan få till det, och det finns en del modeller. Pax, nämnde du, Åsa. MVP i Botkyrka är ett annat exempel, och det finns ju fler.

När jag var kommunalråd blev jag uppringd av ganska många personer från olika företag och annat och som hade en massa sådana här modeller.

Ser ni de här modellerna som en väg för att få till "huret"?

En fråga riktar jag lite grann till Skolverket: Hur kan vi säkerställa att de här modellerna är seriösa? Det är rätt svårt som huvudman eller som lärare på en skola att avgöra det själv.

Jag har en snabb fråga också som främst är riktad till profession och huvudmannarepresentanter, och den handlar om stabiliteten, alltså det här med personalomsättning när det gäller både skolledare och lärare. Det är en stor utmaning i skolan i dag.

Hur kan man få lite stabilitet så att det inte blir en sådan omsättning som det är nu?

Åsa Fahlén, Lärarnas Riksförbund: Jag börjar med din fråga, Håkan, om vilka andra kompetenser som behövs.

Det finns redan andra yrkesgrupper i skolan men oftast i alldeles för låg utsträckning. Elevhälsan är eftersatt. Det saknas till exempel tillgång på skolkuratorer, skolpsykologer och skolsköterskor. Det är också en väldigt stor brist på speciallärare och även specialpedagoger.

De här kompetenserna som är grupper som egentligen redan finns i skolan behöver vi förstärka.

Sedan skulle jag också säga att det finns möjligheter att hitta andra kompetenser, andra grupper. Man pratar ibland om proffsmentorer – personal som faktiskt inte behöver vara lärare men som har det övergripande mentorsansvaret. De kan fånga upp saker och ha kontakt med alla lärare som eleven möter och med elevhälsan, med hemmet, med skolledning och kanske med socialtjänst och alltså ha den här sammanknyttande funktionen.

Det kan man ha på olika sätt i olika stadier, kanske framför allt på gymnasiet men även på högstadiet. Även på låg- och mellanstadiet finns det skolor som arbetar med det här. Jag fick ett exempel på vad den här rollen kallades, men nu kommer jag inte ihåg det, men det är alltså en person som man kan vända sig till om man behöver ta extra hand om en elev eller om man till exempel märker att en elev kommer sent varje dag och behöver ta reda på vad som händer. Någon behöver kolla upp det och ta kontakt med hemmet och så vidare. Det här är alltså en annan yrkesgrupp som skulle kunna komma in.

Vi organiserar många av idrottslärarna i Sverige. Jag pratade med deras styrelse för inte så länge sedan om lärarassistenter. Vad skulle lärarassistenter kunna göra för just idrottslärare? Jag fick en lång lista med förslag. Vi pratade om trygghet i omklädningsrum till exempel och sådana saker som att boka lokaler. Det är mycket praktiska saker runt omkring som tar tid från lärares möjlighet att planera sin undervisning och skapa relationer med eleverna.

Man kan alltså förstärka de kompetenser som redan finns, men det finns också utrymme för andra yrkeskategorier.

Robert Fahlgren, Lärarförbundet: För att komplettera bilden som Åsa ger kan jag säga att det är otroligt viktigt för oss att vara fler i skolan. Vilka kompetenser det handlar om tror jag är olika från skola till skola. Jag tror att vi behöver ställa frågan till lärare och skolledare på skolorna: Vilket stöd har ni behov av? På en del ställen har man monterat ned elevhälsan, på en del ställen har man ingen kurator och på andra ställen kanske det är en proffsmentor man behöver. Helst av allt kanske man behöver fler utbildade lärare och skolledare som faktiskt finns där, men det vet vi att det är brist på i dag.

När det sedan gäller stabiliteten tror jag att vi behöver fundera på ett annat sätt i dag. Vi behöver värdera den trygghet och den stabilitet som också finns. Vi har varit inne på tidigare att man flyttar runt rätt mycket och får rätt bra betalt för det. Om jag jobbar på en skola där vi är 25 kollegor varav 15 flyttar runt och kommer in och ut hela tiden är vi som är kvar otroligt viktiga.

Som skolledare skulle jag känna: De här personerna behöver jag ha kvar för att ha en kärna. Som elev skulle jag känna: Åh, vad tryggt och skönt att de här lärarna finns här – jag har känt dem under en lång tid och de är min trygghet just nu.

Ännu viktigare blir detta om det inte är behöriga kollegor som kommer in och ut.

När det gäller förändrade arbetssätt tror jag att det är helt nödvändigt med sådana. Jag tror inte att vi kan jobba som vi har gjort i svensk skola framöver med den stora lärarbrist som vi står inför.

Jag tror att vi behöver jobba i team runt eleverna. Vi kan inte ställa en obehörig person i en lärares skor och säga: Nu är du lärare, lycka till! Förändrade arbetssätt måste alltså till. Vi behöver fundera över hur det ska se ut, men vi behöver jobba i team runt eleverna.

Jan Dahlin, Internationella Engelska Skolan: Jag tänker på det här med resurser och alternativa roller på skolan. Jag tycker att man gärna hamnar i det här med numerären och hur många vi måste vara. Det är också en finansiell aspekt på det – man ska ha råd att ha det.

Utifrån vad vi gör handlar det mycket om att alla gör det. Vi har talat många gånger i dag om de interna överenskommelserna och att vi håller oss till det – lärare, rektor, kurator, bibliotekarie, vaktmästare och så vidare – och att alla lever samma sak.

Lärartätheten talas det gärna om som en grund för en framgångsrik och välskött skola. Jag kan bara vittna om hur vi tänker. Det spelar ingen roll om man är vaktmästare eller bibliotekarie eller något annat, för man gör exakt samma sak. Man gör inte riktigt samma sak i rollhänseende, men man står för att se elevernas behov oavsett om det är på skolgården, i korridoren, i klassrummet eller i matsalen.

Jag tror att det är idé att nyttja resurserna man har på ett effektivt sätt och på ett samsynt sätt. Därvid måste man självfallet samla sig kring vad det är man gör och vad man vill och varför man gör det här. Då kan man använda resurserna väldigt effektivt.

Annelie van Lunteren, Rosengårdsskolan i Malmö: Ni frågade om vi saknade några kompetenser. Det gjorde vi säkert, men det var ingen som vi kände att vi saknade.

Däremot arbetar vi nog väldigt effektivt. Vi jobbar mycket för att göra rätt saker och inte jobba mer utan jobba smartare. Vi vill att skolan ska ha en arbetsmiljö där både personal och elever har det bra och trivs och utvecklas.

Ett chefsjobb, ett skolledarjobb, som är viktigt i dag är det här med att rekrytera och behålla personal. Det är mycket viktigt att se till att folk vill vara kvar, och det gör vi genom ett tydligt ledarskap och ett tydligt uppdrag. Och återigen, elevhälsans arbete är centralt för att det ska snurra på.

Ulrika Carlsson i Skövde (C): Jag vill också säga stort tack för fantastiska inspel från alla er som har medverkat här i dag. Tack och lov skrivs allting ned så att vi får möjlighet att på olika sätt ta del av detta också i efterhand. Ett stort tack till er som har visat exempel på "huret" och på den verksamhet som finns – det är fantastiskt – och möter elever varje dag.

Min fundering handlar om vår nationella nivå. Några har varit inne på lagstiftningen och om skollagen behöver ändras på något sätt, för det är ju där vi sitter. Vi kommer gärna med glada tillrop över mycket som fungerar bra, men finns det enskilda exempel på områden där en översyn behöver göras? Det är ändå en lagstiftning som har gällt sedan 2010.

Jag vet att Matz Nilsson från Skolledarförbundet bland annat lyfte det, men jag undrar om någon annan också skulle vilja lyfta den delen: Vad i lagstiftningen kan behöva ändras också när det gäller detta?

Daniel Riazat (V): Tack så mycket för många intressanta inlägg här i debatten. Jag vill börja med att säga att jag tycker, vilket har sagts tidigare, att många av oss håller med varandra och att vi är ganska eniga, kanske förutom att vissa vill förbjuda mobiler och andra inte, kring de här frågorna.

Men det finns två parallella frågor. Den ena handlar om resurser till skolan – personalen och allt det. Den andra handlar om att även om vi har tillräckligt

mycket personal som arbetar med eleverna behöver den personalen ha ett synsätt när det gäller till exempel patriarkala strukturer och olika slags värderingar – heteronormativitet, vithetsnormen och alla sådana saker – som i sin tur påverkar studieron och tryggheten för tusentals elever på våra skolor i dag.

Jag tycker egentligen att ni ska ställa kravet på oss om hur mycket resurser ni kommer att behöva – och det gör ni ju – för egentligen är det vi som ska stå till svars för den delen. Det är inte ni som ska göra det, för det är vi som har gjort att ni inte har tillräckligt många kollegor.

Det handlar om vad ni kan göra som till exempel lärarfack och skolledarorganisationer eller bidra med åsikter så att vi kan förändra någonting när det gäller kompetensen.

Skolan är ingen isolerad ö, som har sagts tidigare, men det är varken vi eller ni heller. Alla dessa normer förekommer bland alla oss som sitter i den här salen i dag. Så länge vi inte gör oss av med dem eller accepterar att de finns och börjar bearbeta dem kommer vi inte att kunna komma längre fram. Då menar jag att bland annat lärarfacken i det här fallet har ett stort ansvar att se till att det sker.

På vilket sätt vill ni arbeta med den frågan?

Ordföranden: Vi har tre fyra minuter kvar. För att lösa detta tänkte jag släppa in Annika Eclunds fråga också, och sedan får ni svara på de frågor som har ställts under den tid som finns kvar.

Annika Eclund (KD): Tack för alla genomgångar! Min fråga tangerar det som Ulrika Carlsson tog upp. Hela diskussionen i dag har ju landat i mer tid för eleverna, samsyn och tydligare ledarskap.

Det som bekymrade mig var när Skolinspektionen sa att det finns sådana brister i värdegrundsarbetet att man kanske inte jobbar med värdegrunden för rän det brinner i korridorerna.

Vi hade en egen utvärdering i utskottet för ett tag sedan gällande studiero och trygghet, och där framkom det att det också finns brister i lärarutbildningen. Man kan hafsa över värdegrundsuppdraget på en trepoängskurs.

Vi har styrdokument som säger att det ska genomsyra all undervisning, och då är vår fråga: Behöver styrdokumentet styras upp och bli tydligare vad gäller värdegrunden och hur man ska jobba med den?

Ordföranden: Det är inga lätta frågor att svara kort på!

Robert Fahlgren, Lärarförbundet: Jag ska hålla mig kort. Jag tror egentligen inte att det är lagstiftningen som är det absolut största problemet, utan jag tror att en stor del handlar om att lita på vad lärare och skolledare säger. När de säger någonting är det faktiskt av vikt. Ställer man krav på att en elev behöver

tre saker handlar det om att det är de tre sakerna, och då går det inte med en av dem, för vi kommer inte att lyckas om resurserna sätter stopp.

Lagstiftningen i sig tror jag alltså inte är det stora problemet. Det vi ska bidra med som fack är att tala gott om skolan och påpeka de brister som finns och faktiskt säga: Det här behöver vi för att lyckas tillsammans med eleverna.

Lisbeth Ahlqvist, Specialpedagogiska skolmyndigheten: Som många har sagt här tror vi att det förebyggande arbetet är jätteviktigt. Lagstiftningen är bra som den är. Vi har stor frihet. Men man behöver kanske trycka på relationskompetensen i lärarutbildningen, för goda relationer är enormt viktigt, tror jag, särskilt för de elever som själva har svårt att skapa goda relationer. Där behöver lärarna kompensera svårigheterna och vara enormt flexibla och ödmjuka inför de eleverna, tror vi.

Tommy Lagergren, Skolinspektionen: Vi tycker också att lagstiftningen är ändamålsenlig. Jag ser inte något behov av att ändra själva lagstiftningen. Där emot ser vi att det finns kunskapsbrister hos skolorna, och det är där det uppstår problem. Det är där man inte har samsynen och där lärarna inte möter störningar av studieron eller kränkningar som förekommer på ett konsekvent sätt, utan det sker på ett sätt i det ena klassrummet och på ett annat sätt i det andra klassrummet. Det är det vi måste komma åt.

I de miljöer där vi är och där vi hänger kvar i uppföljningen tills vi ser att man faktiskt har en samsyn ser vi också att det sker väldigt stora förändringar.

Jakob Amnér, Sveriges elevråd – Svea: Jag vill också koppla tillbaka lite till det här med grunden och förutsättningarna för kompetensförsörjning och allt det. Jag tror att man måste koppla tillbaka till resursfrågan och de ekonomiska resurser som skolan har. Där tror vi att det är viktigt att man ser över resursfördelningssystemet så att man sätter eleven mer i fokus och lämnar per capita-modellen.

Åsa Fahlén, Lärarnas Riksförbund: Jag håller med om att styrdokumentet är ändamålsenliga. Vi har åsikter om att man behöver stärka lärarutbildningen, men jag är inte säker på att man behöver stärka den i värdegrundsarbetet eller det relationella. Det ska genomsyra, och jag skulle säga att det stora problemet är att man faktiskt har för lite möjligheter att göra verkstad av det ute på skolorna. Man har så oerhört många mål som man ska fokusera på, vilket gör att man egentligen inte hinner göra någonting grundligt.

Vi borde skala bort saker och ting som inte gör att eleverna lär sig mer och når längre och i stället fokusera på kunskaps- och bildningsuppdraget. För att vi ska nå dit måste vi skapa trygghet och studiero, men då måste man kunna samla sig kring färre mål, skulle jag vilja säga.

Åsa Holm, Specialpedagogiska skolmyndigheten: Jag representerar SPSM, och vad vi väldigt tydligt ser är att när det gäller det relationella perspektivet handlar det om att bygga organisationerna, det vill säga skolorna, så att lärarna har tid att vara relationella. För detta finns det stöd och hjälp att få från oss på SPSM, om man vill ha det.

Detta är något som vi tror är väldigt viktigt. Vi ser heller inte att det är nödvändigt med förändring i lagstiftningen. Det viktiga är tid till att bygga relationer och att det finns strukturer på skolan som gör det möjligt att se eleverna.

Vice ordföranden: Jag tackar för detta. Nu är klockan en minut i tolv. Jag avstår från att hålla ett längre avslutningsanförande eller ställa ytterligare frågor men vill ändå säga att det har varit en väldigt bra förmiddag. Vi har lärt oss mycket och har fått nya intryck och kunskaper om det här.

En sak som man kan konstatera är att rätt mycket hänger ihop. Det är svårt att diskutera studiero i skolan utan att också tala om hur vi ser till att fler vill bli lärare och hur vi klarar lärarerekryteringen. Det är svårt att diskutera kunskapsuppdraget utan att också fundera över de andra båda faktorerna. Mycket inom skolpolitiken hänger alltså väldigt nära samman.

Jag vet inte om ni har noterat det, men under denna utfrågning har utskottet blivit av med sin ordförande. Dessutom har Thomas Strand gått, vilket skapar stora möjligheter för vice ordföranden. Jag funderar på om vi ska ha ett extra sammanträde i eftermiddag för att förändra det som ni har kommit med till oss i form av nya insikter. Stort tack för att ni kom hit! Jag tror att vi kommer att fortsätta diskussionen tillsammans vid andra tillfällen.

(Applåder)

BILAGA

Bilder från utfrågningen

Skolverket

Jesper Antelius Skolinspektionen

Trygghet och studiero

Skolinspektionens erfarenheter

Bristande trygghet och studiero i många skolor

- Runt 9 av 10 elever i årskurs 5 och år 2 i gymnasieskolan och drygt 8 av 10 elever i årskurs 9 uppger att de känner sig trygga i skolan.
- Runt 3 av 10 elever upplever att de inte har studiero på lektionerna
- Runt 4 av 10 grundskolor och runt 2 av 10 gymnasieskolor får kritik vid tillsyn

Exempel på vad vi sett

- Elever sitter överksamma eller "gör annat" och stör ibland andra elever
- Verbala och fysiska kränkningar - det sker oftast på raster, men det kan fortsätta in i klassrummen

När skolorna arbetar bra...

En god trygghet och studiero uppstår när

- arbetet med normer och värden är diskuterat och förankrat hos alla
- bristande studiero och trygghet följs upp och analyseras
- orsaker till bristande trygghet och studiero inte hänförs till eleverna och arbetet med att förbättringar sker på flera plan
- lektionerna är välplanerade, har en tydlig struktur och eleverna förstår vad de ska göra och varför
- lärarens ledning är tydlig och eleverna får stöd i att ta sig an och klara av uppgifterna

Avslutningsvis

Alla elever har rätt till trygghet och studiero på sin skola

Det finns stora variationer mellan och inom skolor gällande trygghet och studiero

Rätten att känna sig trygg i skolan måste stärkas

Trygghet och studiero kräver helhetssyn på utbildningen

Marcus Samuelsson docent

Om trygghet och studiero i skolan
Öppen utfrågning i riksdagens utbildningsutskott,
8 mars 2018

Marcus Samuelsson

Det är vissa lärare som gör vissa saker med en viss attityd
eller övertygelse som **VERKLIGEN GÖR SKILLNAD**

(Hattie, 2009)

Foto: Johan Näslund

HÖGSKOLAN VÄST

Utvecklande lärmiljöer

Lärares anknytning och kontroll

(Wubbels, Brekelmans, den Brok & van Tartwijk, 2006; Mainhard, Brekelmans, den Brok & Wubbels, 2011)

Emotionellt stöd, organiserade klassrum och stöd för inlärnin
(Hamre, B. K., et. al., 2013)

HÖGSKOLAN VÄST

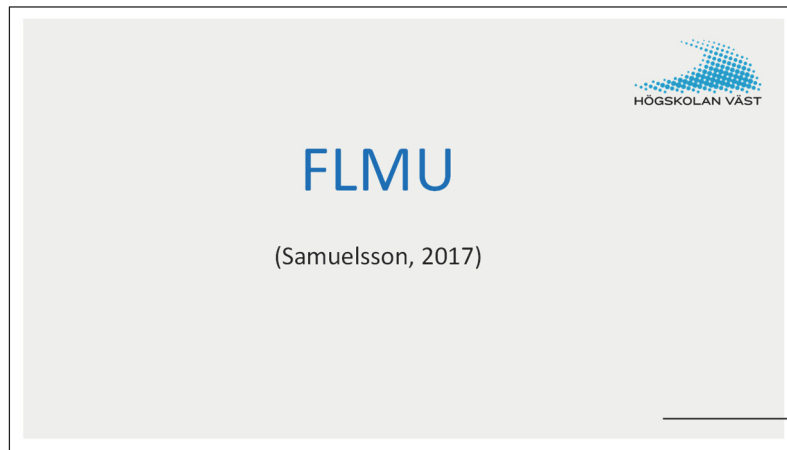

Ömsesidigt beroende

Vill kunna lita på lärare och vill att lärare ingriper
(Mitchell, Kensler & Tschannen-Moran, 2016)

Förutsägbara strukturer och begripliga normer
(Thapa, Cohen, Guffey, & Higgins-D'Alessandro, 2013)

HÖGSKOLAN VÄST

Malmö_Lunteren_Ståhl

Trygghet och studiero – hur då?

- **Annelie van Lunteren**
- Rektor Videdalsskolan, fd rektor Rosengårdsskolan
- 22 år i Malmö Stad
- Utbildad förskollärare, grundskollärare 1-7
sv/sva/ma/so
- **Cecilia Larsson-Ståhl**
- Tf rektor Rosengårdsskolan
- Utbildad grundskollärare 4-9 svenska som
andraspråk

Rosengårdsskolan

- F-6 skola med 400 elever
- Grundsärskola – 2 klasser
- Su-grupp – 10 elever
- Utanförskapsskola som ligger på Herrgården i Rosengård samtliga elever har svenska som sitt andraspråk.

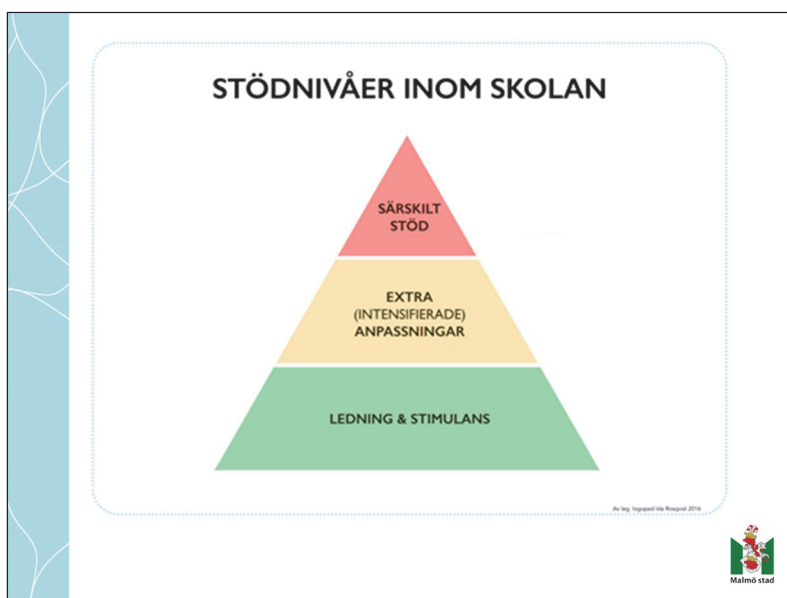
Varje elevs bästa skola

Varje elevs bästa skola

- Analys
- Vad är våra styrkor?
- Vilka är våra utmaningar?
- Arbeta mot en högre måluppfyllelse för alla elever i alla ämnen
- Arbeta med att höja kvalitén på undervisningen

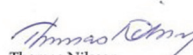
Granskning av SPSM och Skolinspektionen

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har inte identifierat några utvecklingsområden i skolans arbete med extra anpassningar och avslutar härmed kvalitetsgranskningen vid Rosengårdsskolan i Malmö kommun.

På Skolinspektionens vägnar

Lena Dahlquist
Enhetschef

Thomas Nilsson
Undervisningsråd/Föredragande

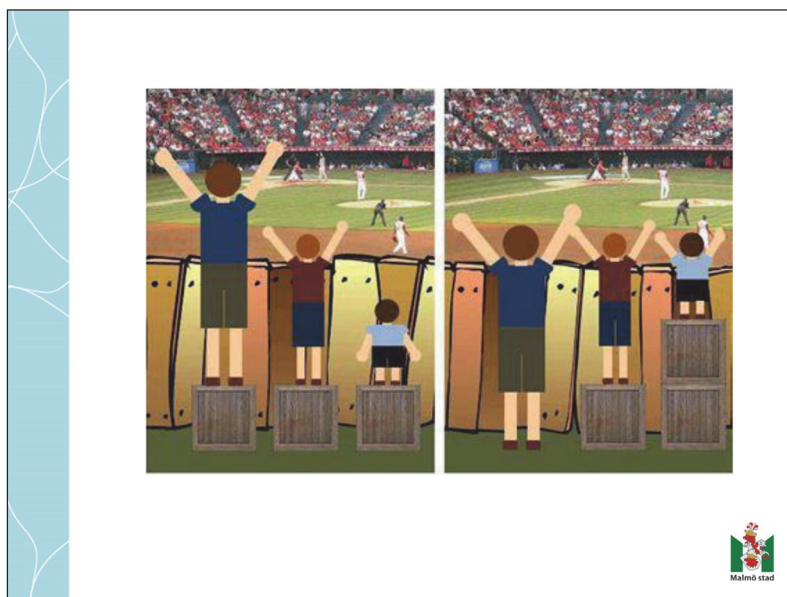

Kvalitetsgranskningens resultat

Skolans arbete med extra anpassningar

Om en elev riskerar att inte nå kunskapskraven ska skolan anpassa undervisningen efter elevens behov. 12 av 15 skolor som Skolinspektionen har granskat behöver utveckla det arbetet för att eleverna ska kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. På flera skolor är det inte tillräckligt tydligt vad extra anpassningar innebär.

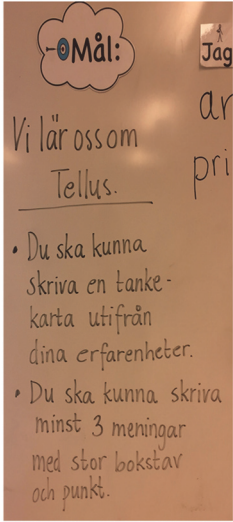

- **Arbetsgång:**
- **Tillbakablick**
- **Mål**
- **Genomgång**
- **Arbete**
- **Exit ticket**

Arbetsgång:

1. EPA
2. Gemensam tankekarta.
3. Skriva tankekartan.
4. Skriva 3 meningar med stor bokstav och punkt med tankekartan som stöd.

Malmö stad

Mål:

Vi lärossom
Tellus.

- Du ska kunna skriva en tanke-karta utifrån dina erfarenheter.
- Du ska kunna skriva minst 3 meningar med stor bokstav och punkt.

Jag
ar
pri

Mål
Du ska kunna vilka delar som ska finnas med i en argumenterande text

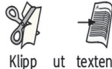

Så här vill jag ha det i skolan

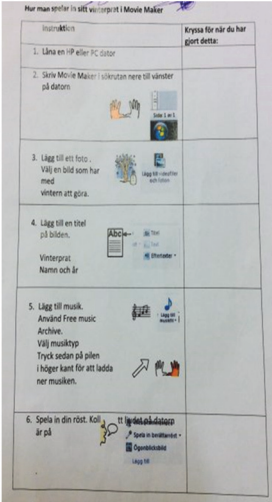
Så här vill jag ha det i skolan
Planera, organisera, genomföra och avsluta skolarbete

☐ Det är bra om mina föräldrar får veta läxor och annan information så att de kan påminna mig.	
☐ Jag vill ha ett eget schema med bildstöd för skoldagen eller skolveckan.	
☐ Jag tycker att det är bra att ha dagens schema med bildstöd på tavlan så att jag vet vad som ska hända.	
☐ Jag vill veta de olika stegen i en uppgift innan jag börjar med uppgiften.	
☐ Jag vill bli förberedd på det som ska hända under dagen eller längre fram.	
☐ Jag vill ha tillgång till material på dator.	

 Instruktioner:

1. Klipp ut texten.
2. Klustra in texten i den lilla boken.
3. Måla en bild som passar till texten.
4. Räck upp handen och vänta på Daniel.

Rosengårds revansch

REPORTAGE Tidigare var skolan förknippad med stök och dåliga resultat. Nu lyfter Skolinspektionen fram Rosengårdsskolans arbete med extra anpassning som ett föredöme.

AV [LENITA JÄLLHAGE](#) 09 FEB 2017

Tyck till 2025 35

Skolinspektionen

Skolinspektionens ingripanden

Område	Typ av ingripande	Senaste datum för redovisning
1. Undervisning och lärande	Ingen brist konstaterad	
2. Extra anpassningar och särskilt stöd	Ingen brist konstaterad	
3. Bedömning och betygssättning	Ingen brist konstaterad	
4. Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling	Ingen brist konstaterad	
5. Företsättningar för lärande och trygghet	Ingen brist konstaterad	
6. Styrning och utveckling av verksamheten	Ingen brist konstaterad	

I kolumnen "Typ av ingripande" anges den allvarigaste formen av ingripande Skolinspektionen har meddelat inom det bedömningsområde som granskats.

MALMÖ 26 november 2016 20:00

När lugnet kom till Rosengårdsskolan

För några år sedan var oro och stök ett stort problem på Rosengårdsskolan. Idag använder Skolinspektionen skolan som ett föredöme.

Emma Leijnse FÖLJSAMHET

– Innan var det kaos, säger Amina Nukic.

– Många sprang fram och tillbaka utanför klassrummet. Då kändes det tråkigt att gå till skolan, säger Shuajb Demirov.

Nu går de i sexan. När de gick i trean stängdes högstadiet på Rosengårdsskolan efter år av oro, stök och dåliga resultat. På bara några månader fick Skolinspektionen en rad anmälningar från skolan om bristande stöd och trygghet. En tillsyn 2011 visade ett hårt klimat med hierarkier bland eleverna som tog sig uttryck i konflikter och kränkningar.

Sedan dess har mycket hänt. Eleverna själva tycker att just stängningen av högstadiet gjorde störst skillnad för stämningen på skolan.

– Det har blivit lugnt. Lärarna är bättre, så man blir mer intresserad på lektionerna. Innan fick nästan alla F, nu har det blivit bättre, säger Amina Nukic.

Rosengårdsskolan får beröm av Skolinspektionen

Rosengårdsskolan är ett föredöme i att stötta elever, enligt Skolinspektionens granskning.

- Vi är väldigt glada och jätttestolta, säger rektor Annelie van Lunteren.

Elin Fjellman

15 JUN 2020 10:01

[Fotogalleri](#) [Köp](#)

Rosengårdsskolan är bra på extra anpassning, enligt Skolinspektionen.

Rosengårdsmodellen

Rosengårdsmodellen

- så här gör vi på Rosengårdsskolan!

Tillsammans

Magdalena Norin, Katrineholm

Normkritiskt arbete

- Startskottet gick 2015
- Paraply och inte ett projekt
- I alla ämnen och möten som en fast punkt på dagordningen
- Med alla människor i skolan

Anna Sklar och Maria Eklund med 9-12:an av 2016-klassen på Järvenskolan i Tallås.

Järvenskolan Tallås skapar trygghet med normkritik

Problembekräftning

- Lag om belysning av vilken av en normkritisk perspektiv
- Det påskades diskussioner på klassrummet och i klassrummet
- Det var mycket och det var mycket
- Skola har godkänt att det är bra
- Det var en utmaning för alla

Insatser

- Tjänsten med fokus på normkritik och jämställdhet i skolan
- Kollegialt lärande och diskussioner om normkritik i alla ämnen
- Skolans normkritik i alla ämnen
- Utvärdering av diskussioner i klassrummet och i skolan
- Trygghetsenkät
- Ett skolexempel på normkritik i skolan

Resultat

- Projektet har blivit en del av skolan i undervisning och planering
- Projektet har blivit en del av skolan i alla ämnen
- Skolan har blivit en del av skolan i alla ämnen
- Skolan har blivit en del av skolan i alla ämnen
- Trygghetsenkät

Metoder

- Nolltolerans mot skojbråk
- Normkritik som fast punkt på alla dagordningar
- Fasta rutiner ex. lektioner, incidenter och samarbete skola/hem

Elevfilm om normkritiskt arbete

Framgångsfaktorer

- Ordning och reda
- Koll på varje elev
- Starkt och hållbart ledarskap
- Ansvarskultur

Tallåshjärtat

Allt detta bygger på och handlar om att våra elever och medarbetare vill göra det vi gör

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2015/16
2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning	
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015	
2015/16:RFR3	FÖRSVARsutskottet Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport och Bilagor	
2015/16:RFR4	KULTURUTSKOTTET Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen	
2015/16:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppna utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 12 november 2015	
2015/16:RFR6	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015	
2015/16:RFR7	FINANSUTSKOTTET Review of the Riksbank's Monetary Policy 2010-2015	
2015/16:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter	
2015/16:RFR9	CIVILUTSKOTTET Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna	
2015/16:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET OCH JUSTITIEUTSKOTTET Konstitutionsutskottets och justitieutskottets hearing om radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism i den digitala miljön	
2015/16:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om kultursamverkansmodellen	
2015/16:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 23 februari 2016	
2015/16:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Cancervården – utmaningar och möjligheter	
2015/16:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Kollektivtrafiklagen – en uppföljning	
2015/16:RFR15	CIVILUTSKOTTET Inventering av forskning inom civilutskottets beredningsområde 2016	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2015/16
2015/16:RFR16	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning inför proposition om forskning och innovation	
2015/16RFR17	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningar för svensk film	
2015/16RFR18	UTBILDNINGSUTSKOTTET Digitaliseringen i skolan – dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen	
2015/16RFR19	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige	
2015/16RFR20	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om utvärderingen av penningpolitiken 2010-2015 12 maj 2015	
2015/16RFR21	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2016	
2015/16RFR22	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets öppna utfrågning om lärarbrist	
2015/16RFR23	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets seminarium om cancervården – utmaningar och möjligheter	
2015/16RFR24	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets öppna utfrågning om brist på utbildade inom naturvetenskap och teknik	
2015/16RFR25	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om piratkopiering och andra rättighetsintrång på den digitala marknaden	
2015/16RFR26	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansieringsmodeller för transportinfrastruktur	
2015/16RFR27	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om familjerätten är i takt med tiden	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR1	TRAFIKUTSKOTTET It-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av den nya fastighetsmäklarlagen	
2016/17:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 27 september 2016	
2016/17:RFR4	UTBILDNINGSUTSKOTTET Forskarskolor för lärare och forskollärare – en uppföljning av fyra statliga satsningar	
2016/17:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 15 november 2016	
2016/17:RFR6	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsams fortsatta utveckling - nästa steg	
2016/17:RFR7	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av systemet med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket	
2016/17:RFR8	SKATTEUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Konkurrenskraften hos svenska multinationella företag i ljuset av nya regler inom internationell beskattning	
2016/17:RFR9	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om marknadsföring i sociala medier	
2016/17:RFR10	NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar 2010–2012	
2016/17:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om Skattereformen 25 år – dess historia och framtid	
2016/17:RFR12	KULTURUTSKOTTET Statens idrottspolitiska mål – en uppföljning med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR13	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 14 mars 2017	
2016/17:RFR14	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning om kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården	
2016/17:RFR15	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens public service	
2016/17:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett ökat kollektivt resande för framtiden	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR17	CIVILUTSKOTTET Offentlig utfrågning Riktvärden för trafikbuller	
2016/17:RFR18	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om åtgärder för lägre sjukfrånvaro och om hanteringen av regionala skillnader i sjukförsäkringen	
2016/17:RFR19	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2017	
2016/17:RFR20	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om it-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR21	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om framtidens innovations- och entreprenörsklimat	
2016/17:RFR22	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den finansiella stabiliteten den 13 juni 2017	
2016/17:RFR23	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om statens idrottspolitiska mål med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR24	SKATTEUTSKOTTET Skatter som drivkrafter för företags lokalisering	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2017/18
2017/18:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksrevisionen - en del av riksdagens kontrollmakt	
2017/18:RFR2	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	
2017/18:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 28 september 2017	
2017/18:RFR4	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om barns skuldsättning	
2017/18:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering	
2017/18:RFR6	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om internationell handel	
2017/18:RFR7	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik	
2017/18:RFR8	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018	
2017/18:RFR9	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	
2017/18:RFR10	SOCIALUTSKOTTET Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen	
2017/18:RFR11	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Forskarhearing om nya svenskar och demokratin	
2017/18:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 6 mars 2018	
2017/18:RFR13	TRAFIKUTSKOTTET Fossilfria drivmedel för att minska transportsektorns klimatpåverkan – flytande, gasformiga och elektriska drivmedel inom vägtrafik, sjöfart, luftfart och spårbunden trafik	
2017/18:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om konkurrens på lika villkor inom luftfarts- och åkerinäringarna	